

โครงการวิจัย
เรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

คณะผู้วิจัย

1. ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิง สุธียา รัตนกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์	ผู้ร่วมวิจัย
3. ดร.ลักขณา ดาวัฒนหงษ์	ผู้ร่วมวิจัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิราภรณ์ วรรณดี	ผู้ร่วมวิจัย

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ.2542

บทที่ 0

คำแนะนำเชิงวิเคราะห์

สารบัญ

- บทที่ 0 คำนำเสนอเชิงวิเคราะห์
- บทที่ 1 รวมทุกกลุ่มชาติพันธุ์
- บทที่ 2 ตารางรายชื่อหนังสือที่ใช้ในการวิเคราะห์
- บทที่ 3 บรรณนิทัศน์
- บทที่ 4 บรรณานุกรม

โครงการวิจัย

เรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

บทที่ 0

คำแนะนำเชิงวิเคราะห์

บทที่ 0

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

คำแนะนำเชิงวิเคราะห์ (analytical overview)

0.0 เกริ่นนำ

การเขียนบทนำของการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยไม่ใช่สิ่งที่กระทำโดยง่ายและไม่ใช่ว่าสิ่งที่จะกระทำได้โดยปราศจากการโต้แย้ง ทั้งนี้เป็นเพราะเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์นี้เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก เอเชียอาคเนย์นับว่าเป็นบริเวณที่น่าสนใจในทางวิชาชาติพันธุ์วิทยาและวิชาภาษาศาสตร์ ศาสตราจารย์ George Condominas ซึ่งเป็นนักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของประเทศฝรั่งเศสและของโลกได้กล่าวถึงอาณาบริเวณ เอเชียอาคเนย์ไว้ว่า “L'Asie du Sud-Est continentale est indéniablement la région du monde la plus riche et la plus complexe sur les plans ethnographique et linguistique” ซึ่งแปลเอาความได้ว่า “บริเวณเอเชียอาคเนย์ส่วนที่เป็นภาคพื้นดิน (คือไม่ใช่บนเกาะทางตอนใต้ของทวีป) เป็นบริเวณที่เราจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นที่มีมนุษย์ต่างชาติพันธุ์และต่างภาษารวมกันอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดและปะปนกันอย่างซับซ้อนที่สุด” (George Condominas-Richard Pottier 1982: 17 อ้างถึงใน สุริยา รัตนกุล 2531:1)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ตรงใจกลางของอาณาบริเวณเอเชียอาคเนย์ ดังนั้นประเทศไทยจึงมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อยู่ในประเทศเป็นจำนวนมาก ที่การวิจัยครั้งนี้ค้นพบนับได้ถึง 104 กลุ่ม และเป็นไปได้ที่อาจจะมีเพิ่มอีก เพราะการเคลื่อนไหวของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านที่เล็ดลอดเดินทางข้ามภูเขาหรือบุกป่าฝ่าดงเข้ามาในประเทศไทยก็ยังมีอยู่เสมอๆ กรณีป่าดงหรือที่เรียกกันอย่างสามัญว่ากะเหรี่ยงคอยาว (สมทรง บุรุษพัฒน์: 2532) เป็นกรณีที่เราเห็นได้ชัดว่าเพิ่งอพยพเข้ามาในประเทศไทยเมื่อประมาณสิบปีมานี้เอง สาเหตุที่เข้ามานั้นก็เพราะนายทุนไปพามาเพื่อไว้ให้นักท่องเที่ยวดู เมื่อศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไปทีละกลุ่มจะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เขาอพยพเข้ามาในประเทศไทยมีอยู่หลากหลาย ข้อที่สำคัญที่สุดก็คือความปรารถนาของเขาที่จะเข้ามาอยู่ในดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และมีความสงบ ปราศจากการรบกวนจากภายนอก ดังที่ผู้บอกภาษาชาวอากูบอกกับผู้เขียนว่า ตัวเขาเองเกิดที่ประเทศพม่า บิดามารดาพาอพยพมาประเทศไทยเพราะเกิดโจรผู้ร้ายชุกชุมในประเทศพม่า จับคนมีทรัพย์สินเอาเงินเรียกค่าไถ่ ผู้บอกภาษาเล่าว่าโจรผู้ร้ายในประเทศพม่าชุกชุมมากขนาดเขากำลังกินข้าวอยู่ก็ต้องวิ่งหนีผู้ร้ายเข้าไปในป่า บรรดาครอบครัวญาติพี่น้องของเขาจึงตัดสินใจอพยพเข้ามาในประเทศไทย” (สุริยา รัตนกุล 2531: 290)

การศึกษาเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยเป็นการศึกษาเรื่องของคน ไม่ใช่เรื่องของวัตถุสิ่งของที่เราจะจับวางไว้ที่ใดก็อยู่คงที่ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้อิสระเสรีกับคนที่อาศัยอยู่ภายในประเทศ จะเห็นได้ว่าเมื่อชนกลุ่มน้อยอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคเหนือ เช่น แม่ฮ่องสอน เชียงราย และน่าน ซึ่งเขาเข้ามาตั้งรกรากในชั้นแรกเขาอาจโยกย้ายไปอยู่ในจังหวัดอื่นๆ ก็ได้ถ้าเขาไปพบดินแดนที่ยังไม่มีใครไปหักร้างทางพงไว้ บางครั้งการอพยพของเขาก็เป็นไปทีละเล็กละน้อยโดยอพยพคน

ไม่กี่ครอบครัว ตามที่ผู้เขียนรู้อย่างที่เชนกรณีของคนกะเหรี่ยงที่เปลี่ยนชื่อและนามสกุลเป็นชื่อไทยแล้วทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ หรือเชนกรณีของคนลัวะ (มัล) ที่จังหวัดน่าน ซึ่งพากันมารับจ้างทำสวอยอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี หรือมาทำงานก่อสร้างอยู่ในกรุงเทพฯ นี่เอง สาวโรงงานในกรุงเทพฯ และบริมณฑล เช่นที่รังสิต และสมุทรปราการก็มีที่เป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

รายงานการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยนี้เป็นการนำเสนอภาพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยซึ่งจำแนกละเอียดได้ถึง 104 กลุ่ม แต่คณะผู้วิจัยก็ไม่ยืนยันว่าการกล่าวถึงคน 104 กลุ่มนี้เป็นการกล่าวอย่างหมดจดสิ้นเชิง คณะผู้วิจัยกล่าวได้แต่เพียงว่านี่เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ณ พุทธศักราช 2540 ในระยะต่อไปอาจจะมีชนกลุ่มอื่นเข้ามาเพิ่มในประเทศไทยอีก อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีชื่อของชนกลุ่มน้อยต่างๆ มาเพิ่มในประเทศไทยอีกก็อาจเป็นเพราะการค้นพบชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มอีกครั้ง หลังจากที่เคยกันหายสาบสูญไปแล้ว เรื่องเช่นนี้อาจจะเป็นไปได้ในกรณีของกลุ่มชนที่พูดภาษามอส (Mos) ซึ่งเชบस्ता (Schebesta 1929) ได้รายงานไว้ว่ามีอยู่ที่ดินแดนต่อเนื่องระหว่างจังหวัดพทลกับจังหวัดตรัง แม้ในปัจจุบันนี้ดินแดนตรังนี้ก็ยังคงเป็นป่าทึบอยู่ และยังคงมีอันตรายจากโจรกลุ่มต่างๆ จึงทำให้ไม่มีนักชาติพันธุ์วิทยาหรือนักภาษาศาสตร์เดินทางไปสำรวจ แต่ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนไปและเกิดมีนักวิชาการด้านต่างๆ เดินทางไปศึกษาในบริเวณที่จังหวัดพทลต่อกับจังหวัดตรังก็มีความเป็นไปได้ที่จะได้พบกับกลุ่มชนที่พูดภาษามอส และเมื่อนั้นจำนวนชนกลุ่มน้อยที่มีในประเทศไทยก็อาจจะเพิ่มขึ้นอีก 1 กลุ่ม เรื่องอย่างนี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้และเคยเกิดขึ้นมาแล้ว เช่นที่เคยเกิดกับผู้ที่พูดภาษามปีเมื่อสามสิบกว่าปีมานี้ นายริชาร์ด เดวิส (Mr. Richard Davis) ชาวอเมริกันซึ่งทำงานเป็นหน่วยสันติภาพที่อำเภอสา จังหวัดน่าน ได้เดินทางไปพบผู้ที่พูดภาษามปีที่บ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ใน ค.ศ. 1967 ทำให้วงการนักภาษาศาสตร์ได้ทราบว่ามีผู้ที่พูดภาษามปีหลังจากที่คนทั่วไปเข้าใจเรื่องนี้ผิดมานาน โดยคิดว่าพวกมปีเป็นอีก้อแล้วเรียกว่าก้อเมืองแพร่

อย่างไรก็ตามการเพิ่มจำนวนชนกลุ่มน้อยไม่ว่าจะเป็นเพราะมีการอพยพเข้ามาเพิ่มเติม หรือเป็นเพราะการค้นพบใหม่ก็ดี จะมีเพิ่มเติมก็เป็นส่วนน้อย ไม่ทำให้ภาพรวมของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเปลี่ยนไปจากที่คณะผู้วิจัยครั้งนี้ค้นพบ ซึ่งจะได้แสดงบรรยายในตอนต่อจากนี้ไป แต่ก่อนที่จะไปถึงจุดนั้นขอให้เราทำความเข้าใจกับคำศัพท์ต่างๆ ที่ใช้เรียกชนกลุ่มน้อยเสียก่อน

0.1 คำว่าชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ และคำว่าชาวเขา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่พรรณนาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่คณะผู้วิจัย 4 คนได้กระทำทั้งหมดพบว่าผู้ที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่เกือบ 90% ใช้คำว่าชนกลุ่มน้อยอย่างเสรี กล่าวคือหยิบคำนี้มาใช้โดยไม่อธิบาย ถือเอาว่าคนทั่วไปก็ต้องเข้าใจอยู่แล้วว่า “ชนกลุ่มน้อย” นั้น หมายความว่าไม่ใช่ชนกลุ่มใหญ่ มีจำนวนน้อยกว่าคนเชื้อชาติไทยสัญชาติไทย พูดภาษาไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ นักเขียนเหล่านี้ใช้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” กับกลุ่มชนที่มีจำนวนไม่ถึง 100 คน เช่นพวกมราบรี และก็ใช้คำนี้ด้วยกับกลุ่มชนที่มีจำนวนกว่า 1 ล้านคน เช่นกลุ่มชนที่พูดภาษาเขมรเหนือในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้ว เพราะถือว่าอย่างไรเสียก็มีจำนวนน้อยกว่าผู้ที่พูดภาษาไทยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

หนังสือที่อธิบายคำว่าชนกลุ่มน้อยไว้อย่างชัดเจนก็มีเช่นเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (ลิติตีร์เวคิน 2521: 2-5) ซึ่งกล่าวว่าชนกลุ่มน้อยมีลักษณะแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่และชน กลุ่มน้อยด้วยกันในเรื่องใหญ่ 6 เรื่อง คือ 1. ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ (race) 2. ความแตกต่างในเรื่องเผ่าพันธุ์ (ethnicity) 3. ความแตกต่างในเรื่องศาสนา 4. ความแตกต่างในเรื่องภาษา 5. ความแตกต่างในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี 6. ความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง

บทความที่อธิบายคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ไว้ชัดเจนอีกบทความหนึ่งคือ บทความเรื่อง “ปัญหาบูรณาการในสังคมไทย” (อมร พงศพิชญ์ 2530: 2-5) โดยอธิบายคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” จาก 3 แง่มุมด้วยกัน คือ ขั้นตอนแรกพิจารณาจากแง่มุมของอำนาจ แบ่งออกได้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจและกลุ่มที่อยู่ใต้อำนาจการปกครอง หรือกลุ่มใต้ปกครอง (dominant/subordinate) ขั้นตอนที่สองพิจารณาจากแง่มุมของจำนวนกลุ่มที่มีจำนวนน้อยและมีอำนาจในประเทศคือกลุ่มชนชั้นนำ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่มีอำนาจคือมวลชน (elite/mass) ขั้นตอนที่สามพิจารณาจากแง่มุมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจและมีจำนวนมาก คือชนกลุ่มใหญ่ (majority group) และกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจและมีจำนวนน้อย คือชนกลุ่มน้อย (minority group)

การมองคำว่าชนกลุ่มน้อยที่กล่าวมาแล้วทั้งของ ลิติตีร์เวคิน และของอมร พงศพิชญ์ เป็นการมองจากแง่มุมของนักรัฐศาสตร์ ส่วนที่มองจากแง่มุมของนักภาษาศาสตร์และนักวัฒนธรรมก็มีอยู่บ้างเช่นในงานของผู้เขียนเอง (สุริยา รัตนกุล 2531: 85-6) ซึ่งกล่าวว่า 1) ชนกลุ่มน้อยมักมีจำนวนมากพอสมควร (ไม่ใช่มีแต่เพียง 2-3 ครอบครัว) และแยกตนเป็นเอกเทศอยู่จากชนกลุ่มใหญ่ ระยะเวลาที่อยู่ห่างกันเป็นเอกเทศนั้นนานพอที่จะช่วยให้ชนกลุ่มน้อยรักษาเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของชนกลุ่มน้อยไว้ได้ 2) ชนกลุ่มน้อยไม่ได้เข้าร่วมในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ตามฉันทานุมัติของชนกลุ่มใหญ่ การเข้ามาในประเทศของชนกลุ่มใหญ่เป็นการเข้ามาเองจะลักลอบหรือไม่ก็ตาม 3) แนวความคิดที่สามเนื่องมาจากแนวความคิดที่หนึ่ง เนื่องจากชนกลุ่มน้อยต้องการอยู่เป็นเอกเทศไม่เข้าร่วมในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ จึงมักอยู่ในที่ห่างไกลจากทางคมนาคม ชุมชนตามป่าเขา ลักษณะนี้เป็นลักษณะที่พบมากในชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (สำหรับคำนี้โปรดดูต่อไปที่หน้า.....) 4) ชนกลุ่มน้อยจะแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ในข้อที่สำคัญเช่นเรื่องเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา และวิถีการหาเลี้ยงชีพ ข้อคิด 4 ประการนี้พอจะตอบคำถามที่ว่า “เมื่อไรชนกลุ่มใหญ่จะเกิดความรู้สึกว่ามีชนกลุ่มน้อย” ส่วนคำถามที่ว่า “เมื่อไรชนกลุ่มน้อยจึงจะเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย” นั้นคงจะหาคำตอบในประเทศไทยได้ยาก เพราะในประเทศไทยไม่มีใครมีหนังสือหรือบทความที่เขียนโดยชนกลุ่มน้อย ส่วนคำตอบที่ให้ไว้ในที่อื่นเช่นในเอ็นไซโคลพีเดีย บริตตานิกา (Encyclopaedia Britannica เล่มที่ 15, 1964) ได้กล่าวถึงเรื่อง Minorities ไว้ว่า Minorities หรือชนกลุ่มน้อยคือกลุ่มชนที่จับกลุ่มรวมกันเพราะสืบสายตระกูลมาจากแหล่งเดียวกันมีภาษาและศาสนาเดียวกัน และมีความรู้สึกที่ตนเองผิดแปลกในเรื่องเหล่านี้ไปจากชนส่วนใหญ่ของประเทศ ด้วยความรู้สึกที่ตนเองผิดแปลกนี้ชนกลุ่มน้อยจึงอาจเรียกร้องทางการเมือง ซึ่งการเรียกร้องนี้มีได้หลายรูปแบบ เช่นขอสิทธิให้เท่ากับชนกลุ่มใหญ่ หรือเพื่อให้ได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษในเรื่องที่เขาคิดแตกต่างกับชนกลุ่มใหญ่ หรือขอสิทธิการปกครองตนเอง และในกรณีพื้นฐานที่สุดก็คือการขอแยกตัวไปอยู่ต่างหากหรือตั้งประเทศขึ้นใหม่แบบที่ชนกลุ่มน้อยมอญ ชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง และชนกลุ่มน้อยไทใหญ่ในประเทศเมียนมาร์กำลังมีความคิดอยู่ ถ้ามองในแง่หลังนี้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ก็อาจมีความหมายนัยประหวัด (connotative meaning) ไปในทางที่ไม่น่า

ยินดีสำหรับชนกลุ่มใหญ่ จึงมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ใช้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” แต่ใช้คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic group) แทน เพราะมีความหมายเป็นกลางๆ มากกว่า

หนังสือ Encyclopaedia Britannica ชุดที่ใหม่กว่าคือชุดที่พิมพ์ใน ค.ศ. 1998 นี้เองในเล่มที่ 8 ได้กล่าวถึงคำว่าชนกลุ่มน้อย (minority) ไว้ว่าเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์ต่างกับชนกลุ่มใหญ่ และร่วมอยู่อาศัยในสังคมของชนกลุ่มใหญ่ คำว่าชนกลุ่มน้อยในการมองของนักวิชาการตะวันตกมักมีความหมายทางการเมืองและความหมายทางสังคมรวมอยู่ด้วย คือไม่ใช่มองแต่เรื่องทางภาษาและวัฒนธรรมประเพณี นักการเมืองและนักสังคมศาสตร์ตะวันตกในปัจจุบันนี้มักมองเรื่องของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยว่าเป็นเรื่องของกลุ่มมีอำนาจเหนือ (dominate) กับกลุ่มด้อยอำนาจ (subordinate) มากกว่าที่จะดูจำนวนประชากร เช่นในประเทศอัฟริกาใต้ประชากรผิวดำมีจำนวนมากกว่าประชากรผิวขาวหลายเท่าตัว แต่เนื่องจากประชากรผิวขาวเป็นกลุ่มมีอำนาจเหนือ ดังนั้นประชากรผิวดำในประเทศอัฟริกาใต้จึงถูกจัดว่าเป็นชนกลุ่มน้อย

ส่วนนักสังคมศาสตร์มักมองว่าชนกลุ่มน้อยคือกลุ่มชนที่มีลักษณะผิดจากชนกลุ่มใหญ่จนเป็นที่สังเกตได้ ลักษณะที่ผิดแผกนี้อาจจะเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ ศาสนาที่นับถือหรือเครื่องแต่งกายที่ผิดแผกไปก็เป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นชนกลุ่มน้อยได้ โดยทั่วไปแล้วชน กลุ่มน้อยมักด้อยโอกาสในทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ การเข้าทำงานและการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงในสังคม ชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมปิดเช่นในสังคมที่แบ่งวรรณะตายตัวอย่างประเทศอินเดียย่อมไม่มีโอกาสเลยหรือถ้ามีก็น้อยกว่าชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมเปิดเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษหรือในประเทศไทยนี้เอง

โดยทั่วไปแล้วปัจจัยที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยถูกมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยมักมีหลายอย่างประกอบกัน ศาสนาเพียงอย่างเดียวมักไม่ทำให้ชนกลุ่มหนึ่งถูกมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในปัจจุบันนี้ ซึ่งผิดกับในสมัยโบราณเช่นในประเทศฝรั่งเศสในศตวรรษที่สิบเจ็ดซึ่งคนส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกพากันมองเพื่อนร่วมชาติที่เป็นคนฝรั่งเศสด้วยกัน แต่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่จะต้องรบราฆ่าฟันและไล่ไปให้พ้นประเทศ และตั้งชื่อเรียกพวกชนกลุ่มน้อยนี้เฉพาะว่าพวกฮิวเกโนต์ (Huguenot)

สำหรับในประเทศไทยซึ่งสืบมาเป็นโบราณราชประเพณีว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภ์ทุกศาสนา ดังเช่นที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาทรงให้ความสนับสนุนพระราชทานที่ดินให้บาทหลวงคาทอลิกสร้างโบสถ์ และไม่ทรงห้ามที่คนไทยจะไปเข้ารับถือศาสนาคริสต์ ส่วนพระองค์เองนั้นทรงปฏิเสธที่จะเปลี่ยนศาสนา ชาวกรุงศรีอยุธยาที่ถือพุทธในเวลานั้นก็ได้มองคนที่ถือคริสต์ว่าเป็นชนกลุ่มน้อย เพราะคนเหล่านั้นเป็นคนเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย พูดภาษาไทย ส่วนการไหว้พระที่โบสถ์ไท่หนือเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน การกระทบกระทั่งกันระหว่างกลุ่มของพระเพทราชาและหลวงสรศักดิ์กับชาวคริสต์ที่เกิดขึ้นในปลายรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้นไม่ใช่เรื่องกระทบกระทั่งเรื่องศาสนาระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ แต่เป็นเรื่องทางการเมืองที่เจ้าพระยาวิชเยนทร์ (เชื้อชาติกรีก) พยายามที่จะไปเอากำลังกองทหารฝรั่งเศสเข้ามาสร้างอิทธิพลให้ตนเองในระยะการผลักดันดินใหม่ (พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเล่มสอง หน้า 103-115)

ถ้าพิจารณาตามเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์และพิจารณาเรื่องที่กำลังเป็นอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน น่าจะวิเคราะห์ว่าคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก คนที่ไม่ได้เรียนถึงชั้นมหาวิทยาลัยมักจะไม่รู้

จักหรือรู้จักแต่ไม่ใช่คำนี้ ซึ่งก็น่าอนุมานว่าในเมื่อไม่ใช่คำนี้ก็คงไม่มีความรู้สึกเรื่องกลุ่มที่มีอำนาจกับกลุ่มใต้ปกครอง (dominant/subordinate) มากนัก ประสบการณ์ของผู้เขียนในการศึกษาชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวเขาเผ่าต่างๆ เป็นเวลาสามสิบปี ผู้เขียนไม่เคยพบเลยสักครั้งที่เขาเรียกตนเองหรือกล่าวถึงเผ่าพันธุ์ของตนเองว่าเป็นชนกลุ่มน้อย เขากล่าวแต่ว่าเขาเป็นคนม้ง คนเย้า คนกะเหรี่ยง ฯลฯ ซึ่งแสดงว่าเขาตระหนักว่าเขามาจากกลุ่มชาติพันธุ์และมีภาษาต่างกับคนไทย และเขาก็เรียกคณะผู้วิจัยและคนพื้นราบทั้งหลายว่าเป็นคนไทย ไม่เคยเรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ ในกรณีที่เขามีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ไทยและคนไทยในพื้นที่เรื่องที่เกิดขึ้นก็มักเป็นเรื่องที่มีสาเหตุมาจากการขัดแย้งทางเศรษฐกิจและขนบธรรมเนียม แต่ไม่ใช่เรื่องชนกลุ่มน้อยต้องรบสู้กับชนกลุ่มใหญ่

เรื่องความสำนึกตนเองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยนี้มีในประเทศไทยเฉพาะในชนบางกลุ่มเท่านั้น ที่สำคัญคือมีในกลุ่มชนที่มีเชื้อชาติมลายู พุทธภาษามลายูเป็นภาษาแม่ (mother tongue) และนับถือศาสนาอิสลาม ชนพวกนี้มองประเทศเพื่อนบ้านคือประเทศมาเลเซียและประเทศในโลกาหรับทั้งปวงเช่น ซาอุดีอาเบียว่าเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของเขา ที่มาทางประวัติศาสตร์ที่มีร่วมกันก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็น ในกรณีที่ที่มาทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องขัดแย้งกัน เช่นฝ่ายไทยรบชนะแล้วกวาดต้อนพวกเขามาเป็นเชลยเพื่อมาเพิ่มประชากรของประเทศไทย เช่นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกใน พ.ศ. 2323 กับ พ.ศ. 2334 และในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2374 และ พ.ศ. 2381 คนที่นับถือศาสนาอิสลามจากปัตตานีและไทรบุรีก็ถูกกวาดต้อนมาไว้ที่นครศรีธรรมราช กรุงเทพ และบริเวณใกล้เคียงเช่นหนองจอก มีนบุรี ในกรณีเช่นนี้ปัจจัยที่แตกต่างกันหลายปัจจัย คือแตกต่างกันทั้งเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่มาทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรวมแล้วแตกต่างกันถึง 6 ปัจจัยเป็นอย่างน้อย เรียกได้ว่าแตกต่างกันอย่างซ้ำซ้อน แตกต่างกันแล้วแตกต่างกันอีก สิ่งนี้มีผลให้คนที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนหนึ่งมีความคิดว่าเขาเป็นชน กลุ่มน้อย ซึ่งเรื่องนี้จะได้วิเคราะห์ต่อไปในตอนที่จะกล่าวถึงผู้ที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โพลีเนเซียน

ตรงกันข้ามกับผู้พูดภาษาตระกูลมลายู-โพลีเนเซียน ผู้ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร (หรือที่เรียกเป็นศัพท์วิชาการว่าภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก) ที่อยู่ในประเทศไทยขณะนี้ยังไม่มีขบวนการเคลื่อนไหวตามความสำนึกว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย และส่วนมากแล้วชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยคือคนไทยก็มองผ่านเลยไปไม่ได้ใส่ใจคิดว่าเขาเป็นชนส่วนน้อย ผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยว่าโดยภาพรวมแล้วจะแบ่งได้เป็น 3 พวกใหญ่ๆ คือ 1) มอญ 2) เขมรเหนือ 3) ผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกลุ่มเล็กน้อยที่ส่วนมากแล้วอยู่ติดที่ดินในประเทศไทยมาแต่เดิม ไม่ใช่เพิ่งอพยพเข้ามา ชนพวกนี้ได้แก่ พวกละว้า พวกญฮูร พวกเกนฮิว เป็นต้น

ผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกทั้งสามพวกนี้ไม่มีความเคลื่อนไหวในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อยด้วยเหตุผลต่างๆ กัน ผู้พูดภาษามอญในประเทศไทยซึ่งอาจจะมีส่วนสืบเชื้อสายมาจากชุมชนโบราณที่อยู่ในดินแดนที่ในปัจจุบันนี้กลายเป็นดินแดนประเทศไทยเช่นสืบเชื้อสายมาจากพวกมอญสมัยพระนางจามเทวี บัดนี้ได้ประสมกลมกลืนกับคนไทยกลายเป็นคนไทยไปหมดคนมอญที่พอจะสืบเชื้อสายตนเองว่าเป็นเชื้อมอญได้คงจะต้องเป็นคนมอญที่อพยพมาจากประเทศพม่า เพราะเป็นผลมาจากสงครามระหว่างไทยกับพม่า การอพยพลักษณะเป็นการพาครัวมอญเข้ามาบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรกในครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพา

ครัวมอญซึ่งมีพระยาเกียรติกับพระยารามเป็นหัวหน้าเข้ามา ในสมัยรัตนโกสินทร์ก็มีพระยาแจ้งซึ่งเป็นต้นตระกูล คชเสนีได้พาไพร่พลชาวมอญเข้ามารับราชการในประเทศไทยเป็นจำนวนมากดังที่เป็นที่ทราบกันดี (สุจริตถึลักษ์ณ์ ดิผดุง และคนอื่นๆ 2526: สุภรณ์ โอเจริญ 2519) แต่การที่ชาวมอญอพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นจำนวนมากนี้ ต้องถือว่าเข้ามาอย่างมีฐานะพิเศษ คือเป็น “คนต่างชาติต่างภาษาที่ได้รับฉันทานุมัติให้เข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ ถึงแม้จะอยู่กันอย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อนก็ไม่จำเป็นต้องถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยต่อไปคนชั้นหัวหน้าของชาวมอญได้รับยศศักดิ์เป็นข้าราชการไทย ที่ตั้งให้ยศสูงมากๆ เสมอจตุสดมภ์ก็มี มอญเป็นคนกลุ่มน้อยที่เข้ามาในประเทศตามฉันทานุมัติของชนกลุ่มใหญ่ (คือไทย) ฉันทะ (หรือความรัก) อันนี้คือ ความรักในข้อที่ทั้งมอญและไทยต่างก็มีศัตรูร่วมกันคือพม่า ดังนั้นเมื่อมอญมาอยู่ในสังคมไทยก็ไม่อยู่ในฐานะเป็นชนกลุ่มน้อย (สุริยา รัตนกุล 2531 : 86) ปัจจุบันนี้ในกรุงเทพฯ มีชื่อสถานที่ที่แสดงว่าเคยเป็นที่อยู่ของชนมอญในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นสะพานมอญซึ่งอยู่ใกล้สี่แยกพระยา ถนนเจริญกรุง และคลองมอญที่อยู่ฝั่งธนบุรี แต่ไม่พบผู้พูดภาษามอญได้ ณ สถานที่เหล่านั้นอีกแล้ว เนื่องจากประสมกลมกลืนกับคนไทยไปหมด จึงไม่มีภาวะความเป็นชนกลุ่มน้อยเหลืออีกต่อไป

สำหรับพวกเขมรประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าได้เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นหลายระลอก ครั้งแรกที่นับว่าเข้ามาเป็นจำนวนมาก ที่ราชทูตชาวมองโกลประจำประเทศเขมรบันทึกไว้ใน ค.ศ. 1296 (พ.ศ. 1839) มีอยู่ว่า “Dans la récente guerre avec les Siamois, tout le peuple khmèr a été obligé de combattre et le pays a été entièrement dévasté (G. Coedès “Les Peuples de la Péninsule Indochinoise” 1962 : 126) ซึ่งแปลเอาความได้ว่า “ในสงครามที่เกิดขึ้นกับชาวสยาม พลเมืองเขมรจำเป็นต้องออกรบทุกคน และประเทศ (เขมร) ก็ถูกทำลายอย่างยับเยิน” ซึ่งนั่นก็หมายความว่าตามธรรมเนียมของการรบทัพจับศึกในสมัยโบราณพลเมืองเขมรคงต้องถูกกวาดต้อนเข้ามาเป็นกำลังของไทยเป็นจำนวนมาก สงครามระหว่างไทยกับเขมรเกิดขึ้นบ่อยๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้งใหญ่ที่จำกันได้มากคือในรัชกาลเจ้าสามพระยาและในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชซึ่งทรงจับนักพระสัตถาทำพิธีปฐมกรรมเสีย ชาวเขมรที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทยแต่ละครั้งคงมีจำนวนไม่น้อย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานร່องรอยในประวัติศาสตร์ว่ากลุ่มชนนี้ลุกขึ้นอ้างสิทธิอะไรในฐานะชนกลุ่มน้อยที่ต้องต่อสู้กับชนกลุ่มใหญ่

ในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนแรกเริ่มสามรัชกาลก็คงได้มีการกวาดต้อนชาวเขมรเข้ามาไว้ในประเทศในแต่ละครั้งที่ไปรบชนะประเทศเขมร มีปรากฏในประวัติศาสตร์ในปลายรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีว่า “ครั้น ณ วันศุกร์ แรมแปดค่ำ เดือนสาม กลางคืนเพลาสองยามเสือเข้ามากินเขมรซึ่งเฝ้าสวนหลังวัดบางยี่เรือ จึงมีพระราชดำรัสให้พระเจ้าลูกเธอกรมขุนอินทรพิทักษ์ และเจ้าพระยาจักรี พระยายมราชข้าหลวงทั้งปวงออกไปล้อมจับเสือ” (พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ภาคจบ : 413-414) ในคราวที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพกับเจ้าพระยาสุรสีห์ไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต(ล้านช้าง) ปรากฏว่า “เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกจึงให้เจ้าพระยาสุรสีห์ผู้น้องแยกทัพลงไป ณ กรุงกัมพูชาให้เกณฑ์พลเมืองเขมรหมื่นหนึ่งต่อเรือรบไล่ให้จงมาก” (เรื่องเดิม : 420) ครั้นถึงรัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-2393) มีศึกสงครามทางด้านตะวันออกบ่อยครั้ง เพราะมีปัญหาทั้งลาว เขมร และญวน ชาวลาว ชาวเขมร และชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ทางใต้ของประเทศลาวบริเวณเมืองจำปาศักดิ์ก็ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทยในรัช

กาลนี้เป็นจำนวนมากมีกล่าวไว้ในประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนว่าไทยต้องการกำลังคนจากเขมรเอาไว้เป็นกำลังของพระนคร คือเมื่อน้ององค์จันทร์กษัตริย์เขมรองค์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงบำรุงเกิดสวรรคตเสียตั้งแต่ยังหนุ่ม พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีพระราชดำริว่า “เมืองเขมรคราวนี้จะเป็นหายนะ องค์จันทร์ก็ยังหนุ่มอยู่ มาตายเสียในระหว่างทัพศึกดังนี้ เป็นที่หนักหนา ให้เจ้าพระยาบดินทรเดชาคิดเอาเมืองเขมรคืนมาขึ้นกับกรุงให้ได้เหมือนอย่างแต่ก่อน ถ้าไม่ได้ดังนั้นก็ให้กระทำเมืองเขมรเป็นป่าเอาผู้คนมาใส่บ้านเมืองเสียให้ได้ (พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่สาม ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ 2477 : 152)

ชาวเขมรที่กวาดต้อนมาแต่ละครั้งก็ได้จัดการให้แยกกันไปอยู่ ณ ที่ต่างๆ น่าสังเกตว่าบางพวกก็ได้อยู่ใกล้พระนครมาก เช่นให้ไปเฝ้าสวนที่หลังวัดบางยี่เรือในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีดังที่กล่าวไว้ในพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาที่ยกมาอ้างแล้ว ชาวเขมรที่กวาดต้อนเข้ามาจำนวนมาก ในปัจจุบันนี้ชื่อสถานที่ที่บ่งชี้ว่าพวกเขมรเคยไปตั้งรกรากอยู่ก็ยังมีอยู่ เช่นบ้านเขมรในกรุงเทพฯนี้เองและบ้านหนองเขมรในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นต้น แต่จะเห็นได้ว่าบรรดาเชื้อสายชาวเขมรที่อาจจะยังคงเหลืออยู่ในสถานที่ที่กล่าวมาแล้วไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดที่ยังคงพูดภาษาเขมรได้หรือไม่ปรากฏว่าผู้ใดยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมอย่างเขมรอยู่ การที่คนที่น่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยได้ประสมกลมกลืนไปกับชนกลุ่มใหญ่อย่างสนิทจนแยกไม่ออกนี้เป็นเรื่องที่น่าสังเกต

กรณีของเขมรเป็นกรณีที่ต่างกับชาวมลายู ได้กล่าวแล้วว่ากรณีชาวมลายูมีปัจจัยที่แตกต่างกับชาวไทยอยู่หลายปัจจัย อันกล่าวได้ว่าเป็นการแตกต่างที่ซับซ้อน คือต่างทั้งในเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่มาทางประวัติศาสตร์ แต่กรณีของเขมรเป็นเรื่องที่แตกต่างกันน้อยกว่านั้น ภาษาเป็นเรื่องที่แตกต่างเห็นได้ชัด ภาษาเขมรกับภาษาไทยเป็นภาษาที่มาจากคนละตระกูลภาษาแต่ความแตกต่างในเรื่องนี้ก็ไม่ใช่เรื่องที่ทำให้ชาวเขมรคิดว่าตนอ่อนด้อย ทั้งนี้เป็นเพราะตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนมาถึงสมัยรัชกาลที่สี่แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นิยมใช้ตัวหนังสือขอม (ซึ่งก็คือตัวหนังสือของเขมนั่นเอง) จารลงใบลานแล้วเย็บไว้อ่านเรียกกันว่าหนังสือใบลาน 1 ผูก 2 ผูก ฯลฯ ชายไทยที่จัดว่ามีความรู้สูงในสมัยนั้นต้องอ่านเขียนอักษรขอมได้ทุกคน จึงคงไม่ห่างจากความจริงมากนักที่จะอนุมานว่าชาวเขมรที่มาอยู่ในประเทศไทยคงจะได้อยู่อย่างมีฐานะในสังคมอย่างไม่ลำบากนัก คนที่เข้าบวชเป็นพระภิกษุก็คงได้เป็นผู้สอนตัวหนังสือขอมอยู่ตามสำนักศึกษาในวัดต่างๆ ซึ่งจัดว่าอยู่อย่างมีหน้ามีตาพอสมควร การที่ชาวเขมรและชาวไทยนับถือศาสนาพุทธด้วยกันเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เขมรกับไทยละลายเข้าหากันได้ง่าย คนที่ถือศาสนาเดียวกันย่อม แต่งงานกันได้ง่าย คนที่อ่านประวัติศาสตร์จะพบว่าทั้งกรณีที่ชาวไทยรับหญิงเขมรมาเป็นภรรยา และกรณีที่ชายเขมรรับหญิงไทยเป็นภรรยา

ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญมากที่อาจจะเป็นเครื่องผลักดันให้ชน กลุ่มน้อยมีการเคลื่อนไหวหรือไม่ ก็คือเรื่องการเมืองที่ห่วงนอกประเทศหรือไม่ เราได้ทราบแล้วว่าชนเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามมุ่งสายตาสู่โลกมุสลิม เห็นว่าการศึกษาระดับสูงควรไปศึกษา ณ ประเทศมาเลเซีย อียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย ฯลฯ อุดมคติและระบอบนิยมแม้กระทั่งอาหารการกินเป็นไปอย่างคนที่อยู่ในประเทศเหล่านั้น ส่วนเขมนั้นมองกลับหลังไปยังประเทศกัมพูชาทั้งในอดีตและปัจจุบันก็ไม่มีอะไรจะหวังได้ เรื่องนี้คงเป็นเรื่องหนึ่งที่ทำให้ไม่มีขบวนการชนกลุ่มน้อยชาวเขมร ความจริงในขณะนี้มีคนพูดภาษาเขมรเหลืออยู่ในประเทศไทยมากกว่า 1 ล้านคนที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้ว ตรงนี้เราขาดรายงานการวิจัยว่าคนที่พูดภาษาเขมรเหลือใน 4

จังหวัดนี้เดินทางเข้าประเทศไทยมาตั้งแต่ครั้งใด ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้วออกลูกออกหลานกันต่อๆมา? หรือ นายทหารเอกของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวคือเจ้าพระยาบดินทรเดชาไปพามา? หรือว่าคนเหล่านี้เป็น พวกที่อยู่ติดที่ดินบริเวณอีสานตอนใต้มาตั้งแต่โบราณกาล? คำถามเหล่านี้คงจะต้องตอบด้วยขบวนการทางประวัติศาสตร์ ลำพังหนังสือพระราชพงศาวดารเล่มต่างๆ ไม่ลงลึกถึงปัญหาข้อนี้ นักประวัติศาสตร์คงจะต้องค้นไปถึงใบบอกทั้งหมดและบรรดาหนังสือโบราณเท่าที่จะหาได้ในประเทศนี้ หากหาไม่ได้คงจะต้องค้นไปถึงจดหมายเหตุของ ฝรั่งเศสต่างๆและจีน ส่วนนักภาษาศาสตร์สามารถกล่าวได้ว่าภาษาเขมรของชนในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้วเป็นภาษาที่แตกต่างกับภาษาเขมรสำเนียงมาตรฐาน คือสำเนียงท้องถิ่นพนมเปญเป็นอย่างยิ่ง ผิดกันถึงขนาดที่ว่าใน ค.ศ. 1951 เมื่อคณะมิชชันนารีมาเริ่มศึกษาภาษาเขมรเหนือนั้นได้ส่งมิชชันนารีที่รู้ภาษาเขมรมาตรฐานมาเป็นคนดำเนินการ แต่ก็จำเป็นต้องปรับสำเนียงของตนใหม่ (William A. Smalley "Phonemes and Orthography : Language Planning in Ten Minority Languages in Thailand" 1976 : 45) การที่ภาษาเขมรเหนือต่างกับภาษามาตรฐานเป็นอย่างยิ่งน่าจะนำมาสนับสนุนข้อสมมุติฐานที่ว่าคนเขมรในประเทศไทยในจังหวัดทั้งสี่นี้มีบรรพบุรุษซึ่งได้มาจากประเทศเขมรนานแล้ว แต่นักภาษาศาสตร์ก็ไม่สามารถกล่าวเรื่องนี้อย่างเต็มปากโดยไม่ต้องสงสัยว่าที่ ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันนี้เห็นได้ว่าภาษาเขมรมาตรฐานที่กรุงพนมเปญกำลังเป็นภาษาที่มีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว เช่นคำหลายพยางค์จำนวนมากกร่อนมาเหลือเป็นคำพยางค์เดียว และมีวิวัฒนาการของเสียงสูง (คล้ายเสียงวรรณยุกต์จัตวาของไทย แต่เราไม่สามารถเรียกว่าเสียงวรรณยุกต์ได้เพราะภาษาเขมรเป็นภาษาที่ไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์)เกิดขึ้น การที่ภาษาเขมรมาตรฐานที่กรุงพนมเปญมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วย่อมชี้ว่าเป็นไปได้ที่ภาษาเขมรเหนือที่ 4 จังหวัดชายแดนของประเทศไทยก็อาจได้เคยมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางเสียงอย่างรวดเร็วมาแล้วเช่นกัน ซึ่งถ้าหากเป็นเช่นนั้นคนที่พูดภาษาเขมรเหนือในปัจจุบันอาจจะมีการอพยพมาจากประเทศเขมรไม่นานนัก อย่างไรก็ตามก็ดีทั้งหมดที่กล่าวมาเกี่ยวกับคนที่พูดภาษาเขมรเหนือที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้วเป็นแต่ข้อสันนิษฐาน การค้นคว้าวิจัยในอนาคตอาจช่วยชี้ได้ว่าเป็นความจริงเป็นเช่นไร แต่ถึงจะพิจารณาข้อสมมุติฐานอื่นใดก็ดี ข้อสมมุติฐานข้อหนึ่งซึ่งไม่ควรมองข้าม คือข้อสมมุติฐานที่ว่าพวกที่พูดภาษาเขมรเหนือเคยอยู่ติดที่ดินบริเวณอีสานใต้มาแต่โบราณกาลหรือไม่? ข้อสันนิษฐานนี้หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริงก็อาจจะสอดคล้องกับลักษณะท่าทีของพวกเขาในปัจจุบันที่อยู่อาศัยอย่างสบายในประเทศไทย โดยไม่มีท่าทีเคลื่อนไหวเป็นขบวนการของชนกลุ่มน้อย

นอกจากมอญและเขมรที่กล่าวแล้วผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกลุ่มเล็กๆ ที่อยู่ติดที่ดินมาแต่ดั้งเดิมในดินแดนที่ปัจจุบันนี้จัดตั้งเป็นประเทศไทย เช่นพวกละว้า พวกญัฮกุร พวกเกนชิว ฯลฯ ก็ไม่ได้แสดงท่าทีว่ามีความสำนึกในความเป็นชนกลุ่มน้อย สิ่งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีผู้นำที่มีการศึกษาสูงที่จะชักพาหมู่พวกให้มีอุดมคติไปในทางที่จะแยกตัวไปจากชนกลุ่มใหญ่ หรืออาจเป็นเพราะพวกเขาปรับตัวดิ้นรนในการทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องจึงไม่มีเวลาที่จะคิดถึงเรื่องที่เป็นนามธรรมอย่างเรื่องชนกลุ่มน้อย V.S. ชนกลุ่มใหญ่ หรืออาจเป็นเพราะไม่มีรัฐของละว้า รัฐของญัฮกุร รัฐของเกนชิว ฯลฯ อยู่นอกประเทศไทยที่เขาจะยึดถือเอาเป็นอุดมคติที่จะดลบันดาลใจให้เขาไปเข้าร่วมด้วย ความรู้สึกเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยจึงมีน้อยมากในบรรดาชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตร เอเชียติก ถ้าจะมีเรื่องความรู้สึกแปลกแยกอยู่บ้าง สิ่งนี้ก็ได้มาในรูปของความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อย แต่กลับเป็นความรู้สึกถ่อมตนว่าอ่อนด้อยไม่เจริญดังเช่นที่คนกลุ่มที่คนไทยเรียกว่าผีตองเหลืองเรียกตน

เองว่า “มราบริ” ซึ่งแปลว่าคนป่า เพราะคำว่า “บริ” เป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายกับคำว่า “ไพร” ซึ่งแปลว่า “ป่า” ส่วนคนกลุ่มที่หนังสือเก่าๆ ของไทยเรียกว่า “ชาวบน” นั้น ปัจจุบันนี้เรียกตนเองว่า “ญ้อกูร” ซึ่งแปลตามตัวอักษรได้ว่า “คนภูเขา” เพราะ “ญ้อ” แปลว่า “คน” และ “กูร” แปลว่า “ที่สูง, ภูเขา” ในการค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ไม่พบชนกลุ่มใดที่เรียกกลุ่มของตนเองว่า คนเล็ก คนน้อย หรือชนส่วนน้อย หรือชนกลุ่มน้อย

ส่วนคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” นั้นเป็นคำศัพท์วิชาการ แปลมาจากคำว่า ethnic group ใช้กันในแวดวงนักวิชาการเมื่อประมาณไม่ถึงยี่สิบปีมานี้ อมรา พงศาพิชญ์ (2530 : 2) กล่าวถึงคำว่าชาติพันธุ์ไว้ว่า “คำกล่าวกลุ่มชาติพันธุ์นี้ บางครั้งคนไทยใช้คำว่าเชื้อชาติในภาษาพูดทั่วๆ ไปคือ กลุ่มชนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันและภาษาเดียวกันตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน ตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มคนจีน กลุ่มคนไทย กลุ่มคนลาว กลุ่มคนเขมร กลุ่มคนกะเหรี่ยง กลุ่มคนอินเดีย กลุ่มคนม้ง ปัจจัยสำคัญในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด ปัจจัยทางด้านภาษาอย่างเดียวไม่สามารถกำหนดชาติพันธุ์ได้ ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญกว่า” และอีกที่หนึ่ง (อ้างแล้ว : 3-4) ได้ให้นิยามคำว่ากลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) ไว้ว่า “คือกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกะเหรี่ยง คนจีน คนลาว เป็นต้น” จากคำนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” เป็นคำที่มีความหมายเป็นกลางน่าจะนำมาใช้เป็นชื่อของรายงานการวิจัยนี้ แต่ที่คณะผู้วิจัยไม่ได้เลือกใช้คำนี้ก็ด้วยสาเหตุ 2 ประการ ประการแรกคำว่ากลุ่มชาติพันธุ์จะเกี่ยวข้องกับ “ความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน” และขึ้นกับ “ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด” การศึกษาเรื่อง “ความสำนึก” ของคนแต่ละกลุ่มไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย เพราะเป็นเรื่องที่แสดงถึงอารมณ์และทัศนคติส่วนตัว จึงไม่ใคร่ปรากฏรายงานการวิจัยเรื่อง “ความสำนึก” เช่นนี้ ประการที่สองคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก ชนทุกชาติทุกภาษาย่อมมีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนกลุ่มใหญ่ ไทยก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ จีนก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเลก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ คำที่มีความหมายกว้างเช่นนี้ไม่สื่อความหมายที่ผู้วิจัยต้องการแสดง จึงไม่ใช้คำนี้เป็นชื่อหัวเรื่องของการวิจัย แต่ได้นำมาใช้บ้างในเวลาที่ทำบรรณนิทัศน์เรื่องของกลุ่มต่างๆ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องย้ำเน้นเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยมากเกินไป

ส่วนคำว่า “ชาวเขา” เป็นคำที่ใช้กันมานานแล้ว ในความหมายว่าเป็นผู้ที่ตั้งถิ่นฐาน และทำมาหากินอยู่บนภูเขา เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยไม่มีที่นิยมทำมาหากินแบบนั้น เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยไม่ว่ากลุ่มใดก็นิยมทำนาแบบปักดำในพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา หรือบนที่ราบกว้างทั่วไป (Lebar and others, 1964 : 187) ดังนั้นเมื่อใช้คำว่า “ชาวเขา” จึงไม่บ่งบอกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทย แต่มักหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เย้า ซึ่งมักตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูงประมาณ 3,500 ฟุต จากระดับน้ำทะเลหรือกว่านั้นขึ้นไป หรือมักหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่าได้แก่ อีก้อ มูเซอ และลีซอซึ่งนิยมก่อตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงมากเช่นกัน สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก เช่น ละว้า (ละเวือะ) และละวะ (มัล) นั้นก็ตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงเช่นกัน แม้ไม่สูงจากระดับน้ำทะเลเท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เย้า ดังนั้นจึงเรียกว่าชาวเขาด้วย ในงานเขียนรุ่นเก่าอย่างหนังสือเรื่อง “30 ชาติในเชียงราย” (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2493) ใช้คำว่าชาวเขากับกลุ่มชาติพันธุ์มั่ว (หน้า 383)

ข่าน (หน้า 413) ข่าฮก (หน้า 461) ก้อหรืออากา (หน้า 485) มูเซอแดง (หน้า 679) เห็นได้ว่าไม่ได้ใช้คำว่าชาวเขาอย่างเป็นระบบ

ต่อมาคำว่า “ชาวเขา” เข้าไปอยู่ในภาษาราชการ กล่าวคือ ในพ.ศ. 2502 รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขาขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและแนวการดำเนินพัฒนาชาวเขา และได้มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (ตามการแบ่งส่วนราชการในขณะนั้น ปัจจุบันนี้กรมประชาสงเคราะห์อยู่ในกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานเกี่ยวกับชาวเขา

พ.ศ. 2503 กรมประชาสงเคราะห์ได้ดำเนินการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาขึ้น 4 แห่งด้วยกันคือ

1. นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาดอยมูเซอ จังหวัดตาก
2. นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
3. นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาดอยแม่จัน จังหวัดเชียงราย
4. นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย

เมื่อทางราชการรับเรื่องการดูแลชาวเขาไว้เป็นงานของกระทรวงมหาดไทย เรื่องของชาวเขาก็เป็นที่รู้จักมากขึ้นเมื่อมีการตั้งศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาขึ้นในจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือและภาคตะวันตกถึง 11 แห่ง คือที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ลำพูน น่าน กาญจนบุรี กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และพะเยา เรื่องของชาวเขาก็เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ยิ่งเมื่อมีการจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ (ปัจจุบันยกฐานะเป็นสถาบันวิจัยชาวเขา) ทำหน้าที่วิจัยและพรรณนารวมทั้งเก็บรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ เรื่องราวเกี่ยวกับชาวเขาจึงเป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่ามีชาวเขาเผ่าต่างๆ อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย เมื่อคำว่า “ชาวเขา” แพร่หลายก็มีชาวไทยบางกลุ่มที่ชอบเล่นกับคำพูดนำความหมายของคำว่าชาวเขาไปดัดแปลงให้ผิดเพี้ยนไปจากที่หมายถึงชาวภูเขา กลายเป็นให้หมายถึงคำบุรุษสรรพนามบุรุษที่สามว่า “เขา” ซึ่งหมายความว่า “ไม่ใช่เรา” การพูดเล่นว่า ชาวเขา/ชาวเราเป็นทำนองให้เกิดความตลกขบขัน ทำให้นักวิชาการส่วนหนึ่งไม่ชอบคำว่าชาวเขา อีกประการหนึ่งคำว่าชาวเขานั้นถ้าแปลเป็นภาษาอังกฤษจะได้คำว่า Hill tribes คำว่า tribe (เผ่า) เป็นคำที่มีปัญหาต้องอธิบาย ว่ามนุษย์ชาติอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในลักษณะอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นเผ่า (tribe) คำอธิบายของนักวิชาการหลายคนก็ไม่ตรงกัน เพราะคำว่าเผ่านี้มีประวัติมายาวนานมาก ตั้งแต่สมัยเริ่มก่อตั้งนครรัฐเอเธนส์ในอารยธรรมกรีกเมื่อราวปี 632 B.C. ก็ปรากฏว่ากรุงเอเธนส์มีคน 4 เผ่า (Robert W. Winks, 1996 : 29) ซึ่งเรื่องของชน 4 เผ่าในสมัยกรีกโบราณนี้เป็นเผ่าในทางการเมือง ไม่ใช่เผ่าในทางชาติพันธุ์หรือประเพณีวัฒนธรรม จึงนับว่าไม่ตรงกับเรื่องของชาวเขาในประเทศไทย ส่วนตัวอย่างการใช้คำว่า tribes ที่ปรากฏในงานของนักวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับชนอเมริกันอินเดียนเผ่าต่างๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มชนในแอฟริกาเผ่าต่างๆ และที่ใกล้ตัวเราเข้ามาก็คือเรื่องเผ่าต่างๆในประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย เรื่องของเผ่าในที่ต่างๆ เหล่านี้ไม่คล้ายคลึงกับเรื่องของชาวเขาในประเทศไทย เช่นเรื่องราวของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงก็เป็นเรื่องที่ต้องได้ถามกันว่ากะเหรี่ยงในประเทศไทยมีอยู่เผ่าเดียวหรือหลายเผ่า เพราะมีกะเหรี่ยงอยู่ 4 พวก อันได้แก่กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงแบร และกะเหรี่ยงตองตูหรือปาโอ (สุริยา รัตนกุล, 2529 : XXI - XXVII) แต่ถ้าเราจะกล่าวว่ามีกะเหรี่ยง 4 เผ่า ก็อาจจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องของพวกตองตูซึ่งกะเหรี่ยงไม่ว่าสะกอหรือโปไม่ยอมรับว่า

เป็นกะเหรี่ยง และพวกตองตองก็ยอมรับเรื่องที่กะเหรี่ยงอื่นไม่ยอมรับว่าเขาเป็นกะเหรี่ยงนี้ (อ้างแล้ว : XXVI - XXVII)

วนิช พุกกะศรี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยชาวเขากรมประชาสงเคราะห์ได้กล่าวไว้ในวันที่ 11 มีนาคม 2528 ในเรื่อง “ชาวเขาในดินแดนล้านนา” ว่า “คำว่าชาวเขานั้น เป็นคำที่ทางราชการยังไม่ได้ให้คำนิยามที่แน่นอนไว้ แต่น่าจะเทียบได้กับคำว่า Tribal people หรือ Tribesmen ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึงกลุ่มชนที่รวมตัวเองกันเป็นชาติพันธุ์หรือเผ่า (Tribe) ที่ภาษาพูด การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตทั่วไปแตกต่างและล้ำลึกกว่าชนส่วนใหญ่ในประเทศ” และวนิช พุกกะศรีได้อธิบายไว้ด้วยว่า คำว่า Tribe หมายถึงชาวเขานี้มักมานุษยวิทยาบางคน เช่น Peter Kunstadter : 1967 ไม่เห็นด้วย แต่ชอบคำว่า Upland people (ประชาชนบนพื้นที่สูง) และ Hill peasants (ชาวไร่ชาวนาบนภูเขา) มากกว่า” แต่ Peter Kunstadter นี้เองก็ได้เขียนหนังสือใน ค.ศ. 1967 ชื่อเรื่อง Southeast Asian Tribes, Minority and Nations ซึ่งใช้ทั้งคำว่า Tribes และคำว่า Minority เป็นชื่อหัวเรื่องหนังสือของเขา

คำอื่นๆ ที่มีใช้กันแทนคำว่าชาวเขาก็มีเช่นคำว่า Upland Peoples (Roland Mischung 1986) และ Highlanders (Anthony R. Walker 1979-80 และ John McKinnon and Wanat Bhruksasri 1983) ซึ่งคำหลังนี้น่าจะเป็นที่มาของคำว่า “ชุมชนบนพื้นที่สูง” ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ใช้สลับกับคำว่า “ชาวเขา” และไม่ได้อธิบายความแตกต่างของสองคำนี้ จึงน่าจะเข้าใจว่าใช้แทนที่กันได้ โดยหนังสือสัมมนาประชากรชาวเขาเมื่อ พ.ศ. 2536 สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด (สล. อขส) เรียกชื่อว่า “ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2536” ครั้นถึง พ.ศ. 2537 งานประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลของสถาบันวิจัยชาวเขา เรียกชื่อหนังสือแบบเดียวกันว่า “ข้อมูลประชากรชาวเขาในประเทศไทย เล่ม 1 และเล่ม 2” ครั้นถึง พ.ศ. 2538 กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ก็เรียกหนังสือประเภทเดียวกันว่า “ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538” จึงน่าจะเข้าใจได้ว่าคำว่า “ชาวเขา” กับ “ชนบนพื้นที่สูง” ใช้แทนกันได้ อย่างไรก็ตามคำว่า “ชาวเขา” กับ “ชนบนพื้นที่สูง” ใช้เป็นไวยากรณ์ (synonym) กับคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ไม่ได้คำว่าชนกลุ่มน้อยอาจหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์จีน กลุ่มชาติพันธุ์มอญ กลุ่มชาติพันธุ์เขมร กลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ ฯลฯ ชนเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนภูเขาแต่ก็เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย กล่าวได้ว่าคำว่าชนกลุ่มน้อยมีความหมายกว้างกว่าคำว่าชาวเขา ชาวเขาทุกหมู่เหล่าเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ชนกลุ่มน้อยไม่จำเป็นต้องเป็นชาวเขา

อนึ่งการอธิบายเรื่องคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยและชาวเขาก็ดีเราไม่อาจหลีกเลี่ยงมิติของเวลาซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

งานชิ้นแรกที่สำคัญมากสำหรับการศึกษาเรื่องภาษาต่างๆ ในประเทศไทย ได้แก่ หนังสือเรื่อง “ว่าด้วยภาษาต่างๆ ในสยามประเทศ” ซึ่งพระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค) เป็นผู้แต่ง พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2462 คือเมื่อ 80 ปีมาแล้ว ในคำนำหนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้เขียนให้เห็นเป็นภาพรวมว่ากลุ่มชนจำนวนมากที่มีอยู่ในประเทศสยามในเวลานั้นคือ เมื่อดูในภาพรวมแล้วจะเห็นว่าจับกลุ่มกันเป็น 4 ภาษาใหญ่ คืออย่างภาษาไทยหมู่หนึ่งอย่างภาษารามัญและเขมรหมู่หนึ่ง อย่างภาษาพม่าและกะเหรี่ยงหมู่หนึ่ง อย่างภาษาแขกชาว

มลายูหมู่หนึ่ง เมื่อนำหนังสือของพระยาประกาศกิจกรจกรมาเปรียบเทียบกับการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในปัจจุบันนี้จะเห็นว่าผู้ที่พูดภาษารามัญและเขมร เช่นภาษาส่วยช้าง ภาษาข่ายาเหิน ภาษาข่าบริเวณ ภาษาข่าสุ ภาษาข่าตะไอย ภาษาข่าเจ็ง ภาษาข่าสอก ภาษาข่าสะปวน ภาษาข่าระเว ภาษาข่าปะเลา ภาษาข่าทำพวน ภาษาข่าอлак ภาษาข่ากระเสง และภาษาข่าสะลง ปัจจุบันนี้ไม่มีอยู่ในประเทศไทยแล้วภายหลังที่ประเทศไทยเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงในกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสเมื่อ ร.ศ. 112 เป็นต้นมา และทั้ง ข่าระแควกับข่าจรายซึ่งพระยาประกาศกิจฯ กล่าวว่าพูดภาษาอย่างแขกชวามลายูก็ไม่มีในประเทศอีกแล้วด้วย ในทางตรงกันข้ามภาษาที่พระยาประกาศกิจฯ เรียกว่าอย่างภาษาพม่าและกะเหรี่ยงกลับมีในประเทศไทยมากขึ้น ภาษาที่จัดว่าอยู่ในตระกูลทิเบต-พม่าภาษาเดียวที่รายงานไว้ในหนังสือของพระยาประกาศกิจกรจกรคือภาษามูเซอ แต่ในปัจจุบันนี้เราพบทั้งภาษาลีซอ ภาษาอีก้อ ภาษามปี ภาษาบิซู และภาษาอุก่อง โดยสามภาษาแรกคือมูเซอ ลีซอ และอีก้อนั้นมีผู้พูดจำนวนมากนับได้เป็นเรือนหมื่น โดยคนที่พูดภาษามูเซอมีอยู่ 82,158 คน ที่พูดภาษาลีซอมีอยู่ 31,463 คน และที่พูดภาษาอีก้อมีอยู่ 49,903 คน (ตัวเลขจากทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 กองสงเคราะห์ ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์) ส่วนผู้ที่พูดภาษามปี ภาษาบิซู และภาษาอุก่องมีอยู่เป็นเรือนพัน

ผู้ที่ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเป็นเวลานานจะตระหนักดีว่าเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็นชนกลุ่มน้อยนี้มีพลวัตของการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความสามารถของชนกลุ่มน้อยเองที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ดังเช่นที่ Roland Mischung (2529) รายงานเรื่องการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมของชาวกะเหรี่ยงและชาวม้ง

ศาสนาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตคนเมืองเร็วขึ้น J. Edwin Hudspeth (2512) ได้เขียนวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต กล่าวถึงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยอันได้แก่ อีก้อ ม้ง ขมุ มูเซอ ละว้า ลีซอ ลัวะ ย้า กะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโปว์ โดยกล่าวถึงกะเหรี่ยงมากเพราะเป็นกลุ่มที่นิยมรับนับถือศาสนาคริสต์ เมื่อชนกลุ่มน้อยรับนับถือศาสนาคริสต์ วิถีชีวิตของเขาจะเปลี่ยนไปอย่างมาก นอกจากเขาจะได้คบหาสมาคมกับคนไทยที่นับถือศาสนาคริสต์แล้ว เขายังได้พบกับชาวต่างประเทศเช่นชาวอังกฤษ อเมริกัน และเขาจะได้มีโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น และมีโอกาสเดินทางไปนอกประเทศเช่นคณะผู้ขับร้องเพลงสวดชาวกะเหรี่ยงสะกอที่เดินทางไปประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น (สุริยา รัตนกุล, 2524 : 73) การแต่งงานกับชาวไทยในพื้นที่ราบและการเปลี่ยนวิถีชีวิตมาสู่สังคมเมือง รวมทั้งการเปลี่ยนชื่อจากชื่อแบบโบราณของเผ่ามาเป็นชื่อไทย นามสกุลไทยทำให้เราไม่สามารถแยกออกว่ามีชนกลุ่มน้อยอยู่ปะปนในสังคมของชนกลุ่มใหญ่ เท่าที่ทราบกะเหรี่ยง ละว้า และลัวะมักรับจ้างทำงานก่อสร้าง ตลอดจนเป็นแรงงานทั่วไปเช่นรับจ้างติดรถส่งของ พวกเด็กที่ทำงานในสถานบริการน้ำมันที่เรียกว่า “เด็กปั้ม” ในจังหวัดภาคเหนือก็มีที่เป็นเด็กชาวเขาเป็นจำนวนมาก ส่วนเด็กผู้หญิงชาวเขาก็ทำงานรับจ้างตามบ้าน หรือทำงานตามร้านอาหารและร้านขายของทั่วไป และที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ไปทำอาชีพที่ไม่ดีก็มีอยู่ไม่น้อย

เมื่อกล่าวถึงเรื่องศาสนาพุทธคงเป็นไปไม่ได้ที่จะละเลยไม่กล่าวถึงความพยายามของคณะพระธรรมจาริกที่ให้การศึกษากับเด็กชาวเขา และพาเด็กชาวเขาชายมาบรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ (วนิช พฤกษะศรี และคนอื่นๆ 2528) พระภิกษุและสามเณรชาวเขาอยู่จำพรรษาที่วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก และที่อยู่วัดอื่นก็มีอยู่มากที่กรุงเทพฯ วัดเบญจมบพิตรได้จัดบรรพชาและอุปสมบทชาว

เขาทุกปี ปีละหลายร้อยรูป พระเนรชาเขาเหล่านี้มีที่บวชอยู่หลายพรรษาและได้รับการศึกษาและรับถ่ายทอดทัศนคติค่านิยมแห่งความเป็นไทยไปก็มีไม่ใช่น้อย

การศึกษาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็นชนกลุ่มน้อยอีกต่อไป ในระยะแรกเริ่มเกือบยี่สิบปีทางราชการไทยได้อาศัยตำรวจตระเวนชายแดนช่วยสอนชาวเขา ตั้งแต่ราว พ.ศ. 2517 เป็นต้นมาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในราว พ.ศ. 2527-8 กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงปัญหาที่บุตรหลานของชนกลุ่มน้อยซึ่งมีภาษาที่หนึ่ง (หรือที่เรียกว่าภาษาแม่ mother tongue) ไม่ใช่ภาษาไทย ทำให้ใช้แบบเรียนสำหรับหัดอ่านหัดเขียนภาษาไทยฉบับมาตรฐานไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร จึงขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สร้างแบบเรียนเป็นชุดๆ ให้ชาวเขาที่มีปัญหาทางภาษาคลายกันได้ใช้ด้วยกันเป็นกลุ่มๆ เช่นแบบเรียนภาษาไทยของชาวเขาเผ่าอีเกอ-มุเซอ-ลีซอหนึ่งชุด และแบบเรียนภาษาไทยของชาวเขาเผ่าขมุ-ละว้า-ถิ่นอีกหนึ่งชุด แบบเรียนเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยให้เด็กชาวเขาเรียนภาษาไทยได้เร็วขึ้น นอกจากการศึกษาในห้องเรียนแล้ว สื่อที่ไม่เป็นทางการทั้งหลายได้แก่ วิทย์ โหร-ทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ได้มีส่วนลดช่องว่างระหว่างชาวเขากับชาวไทยบนพื้นราบ ในปัจจุบันนี้มีเด็กชาวเขาจำนวนมากที่เรียนจบชั้นมัธยมปีที่สามหรือสูงกว่านั้น และแทบทุกคนในหมู่บ้านสามารถพูดภาษาไทยได้คล่อง จะมีที่เหลือพูดภาษาไทยไม่ได้ก็แต่เฉพาะคนแก่เพศหญิงบางคนเท่านั้น การที่พวกชนกลุ่มน้อยและชาวเขาทั้งหลายพูดภาษาไทยได้ และได้มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมใกล้ชิดกับคนไทยมีส่วนทำให้ความรู้สึกเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อย/ความเป็นชนกลุ่มใหญ่จางลงบ้าง ดังนั้นเมื่อเวลาเราใช้คำว่าชาวเขาหรือว่าชนกลุ่มน้อย เราจำเป็นต้องระลึกถึงมิติของเวลาด้วย เพราะคำว่าชนกลุ่มน้อยก็ไม่ได้คงความหมายความเป็นชนกลุ่มน้อยร้อยเปอร์เซ็นต์อยู่ตลอดเวลา และเป็นไปได้ที่ลูกหลานของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ จะมีความสำนึกว่าตนเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ คือคิดว่าตนเป็นไทยไปแล้ว ในทำนองเดียวกันก็มีความเป็นไปได้ที่ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มยังมีความสำนึกในความเป็นชนกลุ่มน้อยของตนอยู่เสมอ แม้เมื่อมีการศึกษาสูงและมีฐานะเศรษฐกิจและสังคมดี การศึกษาเรื่องกระบวนการรวมพวก แหล่งที่ได้รับการศึกษา ฯลฯ และความสำนึกส่วนตนจึงเป็นเรื่องต้องนำมาพิจารณาด้วยเมื่อเราจะศึกษาเรื่องของชนกลุ่มน้อย ซึ่งการศึกษาเรื่องของจิตสำนึกนี้ยังไม่มีอยู่ จึงน่าจะเป็นหัวข้อสำหรับการวิจัยในอนาคตได้หัวข้อหนึ่ง

0.2 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

บรรพบุรุษของไทยทราบเรื่องการมีชนต่างชาติต่างภาษาอยู่ในพระราชอาณาจักรไทยมาเป็นเวลานานแล้ว เพราะในสมัยโบราณนโยบายของรัฐทั้งหลายที่อยู่ในดินแดนเอเชียอาคเนย์นี้มีอยู่ว่า ประชาชนเป็นกำลังของแผ่นดิน การทำศึกสงครามแต่ละครั้งเป็นการ “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ดังเห็นได้จากการที่กองทัพพม่ากวาดต้อนคนไทยไปประเทศพม่าเป็นจำนวนมาก จนกรุงศรีอยุธยาแทบจะเป็นเมืองร้างเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองใน พ.ศ. 2310 และเห็นได้จากการที่เมื่อกองทัพไทยเป็นฝ่ายชนะเช่นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ให้ขนย้ายชาวลาวและชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในประเทศลาวเวลานั้นมาไว้ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก หนังสือพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์บันทึกไว้ว่าใน พ.ศ. 2372 “ฝ่ายเจ้าพระยาราชสุภาวดีนายทัพนายกองเสร็จราชการแล้วก็พากันลงมาเฝ้า.....ครั้นเมืองเวียงจันทร์ครั้งนั้นโปรดให้อยู่เมืองลพบุรีบ้าง เมืองสระบุรีบ้าง เมือง

สุพรรณบุรีบ้าง เมืองนครไชยศรีบ้าง พวกเมืองนครพนมพระอินทอาษาขึ้นไปเกลี้ยกล่อมก็เอามาไว้ที่เมืองพนัสนิคม กับด้วยลาวอาสาปากน้ำซึ่งไปตั้งอยู่ก่อนแล้ว" (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2477 : 94) และในรัชกาลเดียวกันนั้นเองได้ส่งข้าหลวงออกไปทำบัญชีเขมรป่าดง 31 เมือง "ทรงพระราชดำริถึงลาวฝ่ายตะวันออกเขมรป่าดง ยังไม่ได้จำนวนบัญชีชายฉกรรจ์เป็นแน่ว่ามากน้อยเท่าใด จึงโปรดให้เจ้าพระยาบดินทรเดชาออกไปทำบัญชีเขมรป่าดง เมืองชู้พันธ์ เมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ เมืองศรีสะเกษ เมืองเดชอุดม เมืองนครจำปาศักดิ์ เมืองอุบล เมืองสุวรรณภูมิ เมืองยโสธร เมืองศรีทันดอน เมืองเชียงแตง เมืองแสนปาง เมืองอัตปือรวม 13 เมือง" (เรื่องเดิม : 169) ในรัชกาลที่สามเมืองเหล่านี้ผนวกอยู่ในราชอาณาจักรไทยทั้งสิ้น บัญชีเขมรป่าดงที่โปรดเกล้าให้จัดทำขึ้นนั้นก็คือบัญชีชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ซึ่งต่อมาปรากฏในหนังสือชื่อ "ว่าด้วยภาษาต่างๆ ในสยามประเทศ" ซึ่งพระยาประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค) แต่งและพิมพ์เผยแพร่ใน พ.ศ. 2462 (อ้างแล้ว)

น่าสังเกตว่าพวกเมืองเวียงจันทร์ซึ่งเป็นพวกอยู่เมืองหลวงมีความเจริญพอสมควร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โปรดเกล้าฯ ให้มาอยู่ในที่ใกล้ๆ เช่นลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี นครชัยศรี (นครปฐม) และพนัสนิคม(ชลบุรี) ในเวลาไม่ช้านักคนลาวเหล่านี้ก็ประสมกลมกลืนกับคนไทยจนแบ่งแยกไม่ออก สาเหตุที่การประสมกลมกลืนเป็นไปได้เร็วก็เพราะคนลาวและคนไทยมีขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายกัน นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน และต่างก็พูดภาษาตระกูลไท (Tai language family) ด้วยกัน สามารถสื่อสารกันได้คล่องโดยไม่ต้องมีล่าม แม้เมื่อยามแรกเริ่มเข้ามาอยู่ในพระราชอาณาจักรไทย การที่เจ้าหญิงเชื้อสายลาวได้เข้ารับราชการเป็นเจ้าจอมก็เป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่นเจ้าจอมมารดาดวงคำในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชธิดา 2 พระองค์ดำรงพระยศเป็นพระองค์เจ้า คือพระองค์เจ้านารีรัตนา และพระองค์เจ้าประดิษฐาสารี พระองค์เจ้าประดิษฐาสารีทรงมีพระชนมียืนยาวกว่าเกล้าบพรรยาและได้เป็นผู้ดูแลเกล้าฯ ถวายกุญแจทองเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเสด็จขึ้นเฉลิมพระราชมณเฑียรหลังพระราชพิธีราชาภิเษก ซึ่งหน้าที่นี้เป็นหน้าที่ที่ทรงเกียรติยิ่ง

ด้วยเหตุที่สังคมไทยเป็นสังคมแบบเปิด ความเคลื่อนไหวขึ้นสู่ที่สูงของสมาชิกในสังคมเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสิ่งนี้อาจจะเป็นเพราะอิทธิพลของพุทธศาสนาด้วย เพราะการถืออาวโสในระหว่างพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาถือตามเวลาที่บวช ไม่ถือความยากดีมีจนหรือกำเนิดจากตระกูลใดหรือการมีเชื้อชาติอะไรเป็นสำคัญ เห็นได้ว่าบรรดาเด็กชายลูกคนยากจนทั้งหลาย เมื่อมาบวชในพุทธศาสนาหากเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและเฉลียวฉลาดก็อาจได้ดำรงสมณศักดิ์สูงๆ และหากสึกมารับราชการก็อาจได้ดำรงตำแหน่งที่สูงด้วย คตินิยมที่ได้จากพระพุทธศาสนาเมื่อนำมาประสมกับคตินิยมของคนไทยโบราณที่ถือว่า "เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ ไครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ" ก็คงเป็นคตินิยมที่ดึงดูดเอาคนต่างชาติต่างภาษาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ดังเช่นที่จารึกหลักที่ 2 ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 58 เล่าว่า พระมหาเถรศรีศรัทธาพาชาวต่างประเทศคือชาวสิงหลห้าหมื่นบ้านมาอยู่กรุงสุโขทัย ซึ่งชาวสิงหลห้าหมื่นบ้านนี้ก็คงประสมกลมกลืนกลายเป็นไทยไปในเวลาไม่ช้านัก เพราะไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าชาวสิงหลห้าหมื่นบ้านนี้ได้เคลื่อนไหวอะไรในขบวนการของชนกลุ่มน้อย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็มีคนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนาเข้ามาอยู่เป็นอันมาก ที่ประวัติศาสตร์บันทึกไว้ก็มีเช่นการตัดถนนขึ้นเขาพระพุทธรูปที่จังหวัดสระบุรีในรัชกาล พระเจ้าทรงธรรมได้ใช้

ฝรั่ง (ไม่ระบุว่าสัญชาติใด) เป็นผู้ส่งกลอง (พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2 พิมพ์ พ.ศ. 2505 หน้า 3) เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจะแย่งราชสมบัติจากพระศรีสุธรรมราชา บรรดาขุนนางที่มาประชุมกันเป็นฝ่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่มีชื่อและตำแหน่งแสดงว่าเป็นคนชาติและภาษาอื่นต่าง ๆ กัน “พระยานันทกยอสู พระยานันทกยอต่างมากราบถวายบังคม จึงตรัสใช้พระยานันทกยอสู พระยานันทกยอต่าง พระราชมนตรี หลวงโยธาทิพ หลวงอมรวงศา หลวงพิชิตเดชะ ขุนรักษ์ ขุนทราพานิช ขุนสนิหาวที่ มียาผืน เม้าลา มักเกาะตาดคุมไพร่พลให้ไปอยู่ ณ ด้านศาลาลูกขุน ให้ราญาลีลาคมศรีตวน และแขกชาวแขกจามอยู่หน้า ด้านหน้าพระที่นั่งสรรเพชญปราสาทและญี่ปุ่นคุมกันเข้ามาอาสา” (เรื่องเดิม : 27) สองชื่อแรกมีคำว่า “กยอ” อยู่ในชื่อคำนี้เป็นชื่อที่มีทั้งภาษาพม่าและภาษากะเหรี่ยง แต่น่าจะคิดว่าคงไม่ใช่พม่า เพราะทางสัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับพม่าเวลานั้นไม่ราบรื่นเลย จึงน่าจะคิดว่าเป็นเชื้อสายกะเหรี่ยงมากกว่า และเมื่อมีศักดิ์เป็นถึงพระยา ก็คงไม่มีแต่เฉพาะตัวคนเดียวเท่านั้น แต่คงจะมีสมัคพรพรคพวกที่เป็นเชื้อสายเดียวกันมาเป็นกำลังด้วย สำหรับชื่อมียาผืน เม้าลา และมักเกาะตาดนั้นเดาไม่ได้ว่าเป็นคนเชื้อชาติอะไร ส่วนราญาลีลาคมศรีตวนนั้นอนุมานได้ไม่ยากว่าคงเป็นชาวมลายู กองทัพของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชประกอบขึ้นด้วยคนหลายเชื้อชาติมีทั้งอาสาชาว อาสาจาม และอาสาญี่ปุ่น ถ้าบรรยายโดยใช้สำนวนโบราณของสมัยนั้นก็เรียกได้ว่า “มีครบทั้งสิบสองภาษา” จึงเห็นได้ว่าคนไทยคุ้นเคยกับการที่มีคนต่างชาติต่างภาษามาอยู่ใกล้ชิด ร่วมรับราชการ ความคิดเรื่อง “ข้าร่วมเจ้า บ่าวร่วมนาย” มีน้ำหนักมากกว่าที่จะคิดว่าใครเป็นเชื้อชาติอะไร สัญชาติอะไรถ้ามีความรู้ความสามารถเหมาะกับการทำงานนั้นๆ บุคคลก็ย่อมก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงได้ดังกรณีของเจ้าพระยาวิชเยนทร์ ซึ่งเดิมชื่อคอนสแตนติน ฟอลคอน เชื้อชาติกรีกซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วความนิยมมีฝรั่งชาติต่างๆ รับราชการนี้สืบต่อมาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ยังมีส่วนเป็นมหาดเล็ก (เรื่องเดิม : 325) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ไม่มีการอพยพเคลื่อนย้ายของคนต่างชาติต่างภาษาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยมากนัก ยกเว้นในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 3 ฝรั่งชาติต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจ้างไว้รับราชการก็มาอยู่ในตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงต่างๆ ไม่มีธรรมเนียมจ้างฝรั่งเป็นมหาดเล็กอีกต่อไป และการจ้างฝรั่งไม่ว่าจะเป็นชาวอังกฤษ อเมริกัน เดนมาร์ก หรือเยอรมันก็เป็นการจ้างอย่างเฉพาะตัว ไม่มีการยกครัวเข้ามาเป็นร้อยเป็นพันเหมือนดังที่ชาวมอญและชาวลาวอพยพเข้ามา ชาวต่างประเทศเหล่านี้เมื่อหมดสัญญาจ้างแล้วก็กลับไปประเทศตน แต่ก็มีไม่น้อยเหมือนกันที่ลงหลักปักฐานในประเทศไทย และได้รับพระราชทานนามสกุลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทำให้ลูกหลานกลายเป็นคนไทยไปในที่สุด การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวต่างประเทศในประเทศไทยครั้งล่าสุดที่พอจะหยิบยกขึ้นมากล่าวได้เพราะมาเป็นจำนวนไม่น้อย ก็คือทหารอเมริกันที่เข้ามาในระหว่างสงครามสหรัฐอเมริกากับเวียดนาม มีหลายกรณีที่ทหารอเมริกันมาแต่งงานกับสตรีไทยที่ อุตะภา จังหวัดชลบุรี และที่ตาคลี จังหวัดนครสวรรค์แล้วตั้งรกรากในประเทศไทย เชื้อสายของบุคคลเหล่านี้ทั้งชายและหญิงมีไม่น้อยที่ทำงานในวงการบันเทิงในปัจจุบันนี้ เพราะคนไทยชอบดูโคมลูกครึ่ง บรรดาดาราดาราและนางแบบนายแบบพิธีกรและผู้ประกาศวิทยุและโทรทัศน์มีจำนวนมากทีเดียวที่มีชื่อและนามสกุลอย่างฝรั่ง หน้าตาเป็นฝรั่ง

ที่ประมวลมากล่าวตั้งแต่ต้นคือตั้งแต่ในสมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันโดยหยิบยกขึ้นมาเฉพาะที่สำคัญคงจะทำให้เห็นได้แล้วว่าสังคมไทยเป็นสังคมเปิด พร้อมทั้งจะต้อนรับคนชาติใดภาษาใดก็ได้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะรับใช้ประเทศไทย ในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลแรกๆ คนต่างชาติต่างภาษาที่

เข้ามาเป็นจำนวนมากที่สุดคงได้แก่คนมอญ เพราะคนมอญมีคุณสมบัติเหมาะสมมากที่จะเป็นหน่วยสอดแนมที่หน้าด่านระหว่างประเทศไทยกับพม่า เนื่องจากชำนาญภูมิประเทศและพูดภาษาทั้งพม่าและมอญได้ ที่ยกเข้ามาคราวใหญ่ก็เช่นในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมิงนายอำเภอชาวมอญ 11 คน ควบคุมพลมอญประมาณ 5,000 ยกเข้ามาเผาเมืองเมาะตะมะ แล้วกลัวความผิดจึงหนีเข้ามาในแผ่นดินไทย โปรดเกล้าให้ไปอยู่ตำบลสามโคก (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดปทุมธานี) และที่คลองคูจามและที่ใกล้วัดตองปุบ่าง (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดอยุธยา) (พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2505 หน้า 56) ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีชายฉกรรจ์มอญจำนวน 3,000 คน หนีพม่าเข้ามาในแผ่นดิน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตั้งบ้านเรือนอยู่แขวงเมืองนนทบุรี เมืองสามโคกบ้าง โปรดให้หลวงบำเรอภักดีครั้งกรุงเก่าเป็นเชื้อรามัญให้เป็นพระยารามัญวงศ์เรียกว่าจักรีมอญ ควบคุมกองมอญใหม่ทั้งสิ้น และโปรดให้พระราชทานตราภูมิคุ้มห้ามสรรพากรขนอนตลาดทั้งปวงให้ค้าขายท่ามาหากินเป็นสุข แล้วให้เกณฑ์พระยารามัญวงศ์คุมกองมอญยกหนุนออกไปต่อรบพม่าอีกทีหนึ่ง (เรื่องเดิม หน้า 366) ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระเจ้าตองปุบ่างกษัตริย์พม่ายกกองทัพเข้ามาประเทศไทย เก้าทัพ เพื่อทำสงครามกับไทยเป็นสงครามเบ็ดเสร็จ กะว่าจะไม่ให้ต้องรบกับไทยอีกต่อไป ฝ่ายไทยก็ได้กองมอญอาสาออกไปตระเวนด่านปราบปรามเรื่องกองทัพพม่าที่ยกมา (เรื่องเดิม หน้า 469) และทรงมีพระดำรัสให้พระยามหาโยธาคุมกองมอญ 3,000 ยกออกไปตั้งค่ายขัดทัพอยู่ ณ ด่านกรามช้าง (เรื่องเดิม หน้า 471)

จะเห็นได้ว่าแม่ทัพนายกองและทหารชาวมอญได้สู้รบเคียงบ่าเคียงไหล่กับไทยมาตลอดระยะเวลาที่ไทยมีงานพระราชสงครามกับพม่า นับว่าไทยกับมอญเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังนั้นมอญจึงไม่เคยอยู่ในฐานะของชนกลุ่มน้อย มอญนับว่าโชคดีกว่าชนกลุ่มอื่นรวมทั้งราษฎรไทยเสียด้วยซ้ำ ในข้อที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีอากร ในปัจจุบันนี้คนเชื้อสายมอญที่มีอยู่ในประเทศนับได้จำนวนแสนเศษ (สุจริตลักษณ์ ดีผดุงและคนอื่นๆ “รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทในด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมืองของชนกลุ่มน้อยในกรุงรัตนโกสินทร์ ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี : มอญ” พ.ศ. 2526 หน้า 23) และปรากฏว่ามีคนเชื้อสายมอญอยู่ถึง 16 จังหวัด คือเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุทัยธานี ตาก สระบุรี อยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพฯ (ซึ่งรวมถึงธนบุรีด้วย) สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี และนครปฐม ในบรรดาชนเชื้อสายมอญเหล่านี้มีมากที่สุดที่พูดภาษามอญไม่ได้แล้ว และที่ยังประพฤติปฏิบัติตามประเพณีมอญอย่างเต็มรูปแบบก็มีเฉพาะบางที่เท่านั้น เช่นประเพณีสงกรานต์ที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แม้แต่ประเพณีรำผีซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวมอญ ในปัจจุบันนี้ก็หาผู้ที่ทำได้ครบทุกกระบวนการได้น้อยตัวคน

ถ้าชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นอย่างชาวมอญเสียทั้งหมด เราก็คงไม่มีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยที่จะต้องนำมาอภิปรายกัน ความจริงชาวมอญเป็นผู้ต่างเชื้อชาติและต่างภาษากับไทย ภาษามอญกับภาษาไทยนั้นไม่ได้มีอะไรเหมือนกันเลยเพราะเป็นภาษาคนละตระกูล เชื้อชาติและที่มาทางประวัติศาสตร์ก็ต่างกับไทย สิ่งสำคัญที่เชื่อมโยงให้คนสองกลุ่มนี้อยู่ด้วยกันได้อย่างราบรื่นก็คงเป็นเพราะทั้งสองฝ่ายมีศัตรูร่วมกันดังได้กล่าวแล้ว การที่ทั้งสองฝ่ายต่างถือพุทธศาสนานิกายหินยานด้วยกันก็คงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประสมกลมกลืนกันได้อย่างสนิท ในอดีตพระสงฆ์ชาวมอญหลายรูปได้เป็นที่เคารพบูชาของศาสนิกชนทั้งมอญและไทย ตั้งแต่สมัยที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งธรรมยุติกนิกาย ก็ได้อาศัยแบบอย่างจากพระรามัญวงศ์มาทดลองตั้งขึ้นที่วัดราชาธิวาส

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยและชาวมอญอยู่ร่วมกันได้อย่างสนิทโดยไม่มีข้อขัดแย้ง อาจเป็นเพราะทั้งสองฝ่ายมีระดับอารยธรรมที่สูงเสมอกัน ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยวิธีคล้ายกัน ถ้าแตกต่างกันบ้าง ก็ เป็นการแตกต่างที่สอดคล้องประสานกันทำให้ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ จึงต่างไม่รังเกียจกัน ที่กล่าวว่ามีระดับอารยธรรม ที่สูงเสมอกันนั้นเห็นได้จากการที่ทั้งไทยและมอญต่างเจริญมานับด้วยพันปี เป็นความเจริญที่ขึ้นสูงถึงระดับมี กษัตริย์ ไม่ใช้ระดับเผ่าชนหรือเป็นคนป่าเร่ร่อนบรรดาสัตว์ต่างๆ ที่เป็นขุนนางมอญนั้นเคยกับการเข้าเจ้าเข้านายเมื่อ มารับราชการไทยก็ประพฤติปฏิบัติได้ตามที่ถูกควร ฝ่ายราชสำนักไทยจึงไม่รู้สึกขัดใจเห็นว่าคนป่าเข้ามาอยู่ในราช สำนักเรื่องการหาเลี้ยงชีพนั้นทั้งไทยและมอญคุ้นเคยกับการทำนาแบบปักดำ ใช้แรงควายในการไถนา จึงไม่มีข้อ ผิดแปลกที่จะทำให้เกิดการรังเกียจกัน ไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าคนมอญขึ้นไปทำนาบนภูเขา หรือตัดไม้ทำลาย ป่า หรือปลุกพืชเสพติด เช่น ฝิ่น กัญชา หรือล่าโพง สิ่งที่น่าจะเป็นข้อขัดแย้งระหว่างชาวไทยกับมอญในสมัย โบราณก็คือเรื่องที่ดินสำหรับทำกินในเมื่อทั้งสองฝ่ายทำนาแบบปักดำจึงน่าจะมีความขัดแย้งที่หากินกันตามลุ่มแม่น้ำที่ มีดินดี แต่สมัยโบราณเป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามกับสมัยปัจจุบัน สมัยโบราณมีที่ดินสำหรับทำกิน แต่ขาดคนที่จะมา เป็นแรงงานพลิกฟื้นที่ดินนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองที่พม่ากวาดต้อนผู้คนที่ไม่ทัน ไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อมีชาวมอญสาวมีภักดีพาชายฉกรรจ์เข้ามาทีละเป็นพันคนจึงเป็นเรื่องที่น่ายินดีสำหรับ ฝ่ายไทย นอกจากจะรบเก่งและเชี่ยวชาญภูมิประเทศระหว่างประเทศพม่ากับประเทศไทยแล้วทางราชการไทยได้ใช้ ชาวมอญเป็นล่ามในวาระที่จำเป็นจะต้องติดต่อกับพม่า ข้อชำนาญพิเศษของชาวมอญอีกข้อหนึ่งที่ได้เป็นประโยชน์ กับราชการไทยมากก็คือชาวมอญเก่งเรื่องทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องปั้นดินเผาที่เวลานี้ไม่ใช่ถ้วยชามและเครื่อง กระจ่างที่สวยงามที่ไทยต้องซื้อจากจีน แต่เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันเช่น โอ่ง อ่าง กระถาง คนโท หม้อดินรูปร่างต่างๆ ฯลฯ และที่สำคัญก็คืออิฐที่ชาวมอญมีฝีมือประสมดินแล้วปั้นและเผาอย่างดี จนเป็นอิฐที่แข็งแรงทนทานเหมาะที่จะใช้ในการก่อสร้าง น่าที่จะคิดว่าประสาทราชวังและวัดใหญ่โตที่สร้างขึ้นพร้อม กับการแรกสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ได้อาศัยอิฐมอญเป็นอันมาก หลักการสำคัญคือการที่ต่างฝ่ายต่างเอื้อประโยชน์แก่ กันนี้ทำให้ปัญหาเรื่องชน กลุ่มน้อยในระหว่างชาวไทยกับชาวมอญไม่เกิดขึ้น ตัวอย่างเรื่องมอญจึงเป็นตัวอย่างอันดี ที่น่าจะเก็บไว้ศึกษาว่าในกรณีที่ไม่เกิดปัญหานั้นเป็นเพราะเหตุไร

แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าจะมีคำถามว่าถ้าหากในปัจจุบันนี้จะมีชาวมอญอพยพเข้ามาเป็นพันคน จะเกิดปัญหาหรือไม่? คำตอบคงเป็นว่าน่าจะเกิดปัญหา เพราะในปัจจุบันนี้ที่ดินทุกตารางนิ้วในประเทศไทยได้มีเจ้าของหมดแล้ว ที่ไม่ได้ออกโฉนดมีเจ้าของก็เป็นที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ย่อมไม่อาจให้ผู้ใดเข้าไปจับจองได้ ถึงหาก คนมอญจะไม่เข้าไปจับจองที่ดินทำกิน แต่ขอเป็นกรรมกรใช้แรงงานอยู่ตามเมืองใหญ่เท่านั้น ปัญหาก็น่าจะมีอยู่ นั้นเองในเรื่องที่ตัดราคาค่าแรงทำให้กรรมกรไทยไม่ได้งาน และหากชาวมอญนั้นเข้ามาทำการเคลื่อนไหวเป็น ปฏิปักษ์กับรัฐบาลเมียนมาร์ รัฐบาลไทยในสมัยนี้ก็คงเพิกเฉยไม่ได้เพราะประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์เป็นพันธมิตรต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตไปประจำในประเทศของอีกฝ่ายหนึ่ง ข้อคิดที่เราจะได้ตรงจุดนี้ก็คือ เรื่องปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่เคลื่อนไหวไม่ตายตัว เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคน คงไม่มีเรื่องของชน กลุ่มใดกับชนกลุ่มใดที่เป็นมิตรหรือเป็นศัตรูกันตราบนานชั่วกาลปาวสาน ความสัมพันธ์ระหว่างชน กลุ่มใหญ่กับชนกลุ่ม น้อยในประเทศก็เช่นกัน ก็เปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่ว่าชนกลุ่มน้อยกลุ่มนั้นเป็นใคร กำลังทำอะไร เอื้อประโยชน์ต่อ ชนกลุ่มใหญ่ในประเทศหรือไม่ จะคงอยู่ในฐานะชนกลุ่มน้อยไม่มีการแปรเปลี่ยนภายในระยะเวลาที่พอคาดหมาย

ได้ข้างหน้า หรือจะเปลี่ยนไปกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่อย่างรวดเร็วจนสามารถกุมเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างชาวจีน
ดังเป็นที่ทราบกันอยู่

เรื่องของชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะเป็นเรื่องที่ไม่ตายตัว จะศึกษาให้จบสิ้นแล้วกล่าวว่าไม่มีเรื่องอะไรให้ศึกษาต่ออีกแล้วคงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เรื่องของชนกลุ่มน้อยผิวดำในสหรัฐอเมริกาในสมัย Martin Luther King Jr. (1929-1968) ก็ต่างกับสมัยนี้ ต่อไปในอนาคตใครจะทราบว่าชนกลุ่มน้อยผิวดำนี้จะกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสหรัฐอเมริกาหรือไม่ ในทางกลับกันคนอังกฤษในทวีปออสเตรเลียซึ่งในศตวรรษที่สิบแปดและสิบเก้ามีจำนวนน้อย ในปัจจุบันนี้กลับกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายกีดกันชนที่ไม่ใช่ผิวขาวอย่างต่อเนื่อง คนผิวดำที่เป็นเจ้าของประเทศกลายเป็นชนกลุ่มน้อย กรณีหลังนี้ปัจจัยที่เป็นตัวแปรที่สำคัญไม่ใช่แค่เรื่องสีผิวแต่ระดับความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยีมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้คนผิวดำกลายเป็นชาวออสเตรเลียในปัจจุบัน และทำให้คนพื้นเมืองเดิมกลายเป็นชนล้าหลัง (Aborigines) ครั้นพินิจดูทวีปอเมริกาใต้ในหลายประเทศทีเดียวเราอาจได้ยากว่าชนกลุ่มใหญ่ในประเทศเป็นชนใดแน่ เพราะชนกลุ่มใหญ่ในประเทศทั้งหลายในทวีปอเมริกาใต้เป็นผลมาจากการประสมกลมกลืนแต่งงานกันระหว่างชายซึ่งเป็นผู้พิชิตชาวสเปนกับหญิงชาวอินเดียนแดงเผ่าต่างๆ ระยะเวลาห้าร้อยปีที่ได้ประสมกลมกลืนกันทำให้เกิดลูกผสมระหว่างชาวยุโรปและชาวอินเดียนแดงซึ่งไม่มีที่ไหนเหมือน จะเรียกว่าเป็นฝรั่งหรือเป็นอินเดียนแดงก็บอกไม่ได้ บางทีก็คล้ายนิโกรด้วย ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้ได้รับผู้ลี้ภัยการเมืองชาวเยอรมันและญี่ปุ่นอีกด้วย ทำให้โฉมหน้าของประชากรของทวีปอเมริกาใต้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ถ้าจะถามว่าใครคือชนกลุ่มน้อยในประเทศเหล่านี้ คำตอบก็คงเป็นเช่นเดียวกับในทวีปออสเตรเลีย นั่นคือความด้อยความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยีทำให้ชาวอินเดียนแดงเผ่าต่างๆ ที่รักษาเอกลักษณ์ของตนไม่ยอมประสมปนกับชาติอื่นต้องกลายเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดนที่เดิมเป็นของตนเอง และต้องอพยพพลอยร่นเข้าป่าที่ขึ้นไปตามต้นแม่น้ำ ดินแดนป่าที่เข้านั้นเต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ไม่เหมาะที่คนจะเข้าไปดำรงชีพ คนอินเดียนแดงซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอยู่แล้วก็ยิ่งลดน้อยถอยจำนวนลงจนบางเผ่ามีแนวโน้มว่าจะสูญพันธุ์ ทำให้นักภาษาศาสตร์เช่นสำนัก SIL (Summer Institute of Linguistics) ต้องเข้าไปจดบันทึกภาษา นิทานปรัมปรา ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ไว้แล้วที่สำคัญก็คือได้นำศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เข้าไปสอนกลุ่มชนอินเดียนแดงด้วย บรรดาอินเดียนแดงที่ได้รับการศึกษาใหม่ ได้รับการศึกษา อาจออกจากป่ามาอยู่ในเมืองท่าอาชีพเหมือนคนส่วนใหญ่ของประเทศ พันความเป็นชนกลุ่มน้อยไปในขณะนั้น แต่ก็น่าคิดว่าในอนาคตถ้าหากความเกลียดชังกันระหว่างศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์เกิดขึ้นอีกเหมือนเช่นที่เคยเกิดในทวีปยุโรป คนอินเดียนแดงที่นับถือโปรเตสแตนต์ก็อาจจะต้องมีปัญหากับคนกลุ่มใหญ่ของประเทศในทวีปอเมริกาใต้ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกันทั้งนั้น

จากตัวอย่างที่ได้อภิปรายมาแล้วคงจะประมวลความได้ว่าเรื่องชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน เพราะมีปัจจัยที่ต้องพิจารณาเป็นจำนวนมาก และปัจจัยเหล่านี้ก็ไม่ได้มีความสำคัญเท่ากันในแต่ละกลุ่มชนในแต่ละที่และในแต่ละกาลเวลา การศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวให้ผู้ศึกษาท่องเหมือนสูตรคูณว่า “เธออยู่บนภูเขา เพราะฉะนั้นเธอเป็นชนกลุ่มน้อย” หรือ “เธอพูดภาษาไทยไม่ชัด เพราะฉะนั้นเธอเป็นชนกลุ่มน้อย” ฯลฯ การจะพิจารณาว่าชนกลุ่มใดควรจัดเข้าข่ายว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่ จึงควรพิจารณาปัจจัยต่างๆ

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น อันจะนำมาสรุปเป็นข้อๆ เพื่อให้ดูง่าย 6 ข้อแรกเป็นปัจจัยที่กล่าวถึงไว้ในงานเรื่อง ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (ลิขิต ธีรเวคิน 2521 : 2-5 ดังที่อ้างแล้ว) ส่วนปัจจัยข้อ 7-17 เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบเมื่ออ่านงานที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยในการทำวิจัยครั้งนี้

1. ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ (race)
2. ความแตกต่างในเรื่องเผ่าพันธุ์ (ethnicity)
3. ความแตกต่างในเรื่องศาสนา
4. ความแตกต่างในเรื่องภาษา
5. ความแตกต่างในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี
6. ความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง
7. ความแตกต่างในเรื่องจำนวน
8. ความแตกต่างในเรื่องการตั้งถิ่นฐาน
9. ความแตกต่างในเรื่องที่มาทางประวัติศาสตร์
10. ความแตกต่างในลักษณะการของการเข้ามาในประเทศไทย
11. ความแตกต่างในเรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพ
12. ความแตกต่างในเรื่องระดับความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยี
13. ความแตกต่างในเรื่องการศึกษา
14. ความแตกต่างในเรื่องโอกาส เช่นโอกาสเข้าสู่ตำแหน่งสูงในสังคม
15. ความแตกต่างในเรื่องการมองศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรม ซึ่งบางครั้งชนกลุ่มน้อย อาจจะมองไปนอกประเทศ
16. บทบาทของผู้นำชนกลุ่มน้อย
17. ความสำนึกตนเองของชนกลุ่มน้อยว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย

นักประวัติศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ นักสังคมศาสตร์และผู้ที่ได้ศึกษาอารยธรรมของชนกลุ่มต่างๆ ย่อมตระหนักดีว่าปัจจัยทั้ง 17 ข้อนี้ไม่จำเป็นต้องให้ผลพร้อมกันทั้งหมด จึงจะเกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย และเป็นการยากที่จะกล่าวว่าปัจจัยข้อใดสำคัญกว่าข้อใด ปัจจัยบางข้ออาจมีความสำคัญต่อกลุ่มชนหนึ่งในสถานที่หนึ่ง และในเวลาหนึ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไปอาจให้ผลลดลงก็ได้ ตัวอย่างเช่นเรื่องมอญซึ่งเราได้อภิปรายกันมาแล้วอย่างค่อนข้างยาว ปัจจัยหลักที่ทำให้คนไทยกับคนมอญในสมัยโบราณเข้ากันได้ดีก็คือเรื่องการเมืองมีศัตรูร่วมกัน ซึ่งเป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์ ปัจจุบันนี้เรื่องนี้ลดความสำคัญลง ถ้าสมมุติว่าคนมอญจำนวนหลายพันพากันยกเข้ามาในประเทศไทยในขณะนี้ก็อาจจะเกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยเพราะปัจจัยข้อ 6, 10, 11 คงจะมีความสำคัญแก่คนไทย ในระยะนี้มากกว่าความคิดเรื่องมีศัตรูร่วมกันในอดีต ซึ่งขณะนี้ฝ่ายมอญยังคงถืออยู่ แต่ฝ่ายไทยเลิกสนใจเรื่องนี้แล้ว

ปัจจัยข้อ 1-6 มีความสำคัญอยู่ในตัวเองอย่างไม่จำเป็นต้องอธิบาย เพราะถ้าคนไม่แตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และอุดมการณ์ทางการเมืองแล้ว นั่นก็ย่อมเป็น

คนกลุ่มเดียวกันอันไม่จำเป็นต้องแบ่งแยกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย แต่ปัจจัยข้ออื่นก็มีความสำคัญเท่าเทียมกัน เช่นปัจจัยข้อ 8 ความแตกต่างในเรื่องการตั้งถิ่นฐานเมื่อมารวมกับข้อ 11 ความแตกต่างในเรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพ ก็ทำให้เกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยชาวเขาดังเป็นที่ทราบกันดีอยู่ คือปัญหาเรื่องการเผาป่าเอาที่ทำไร่บนภูเขา ทำให้ดินเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เป็นการตัดไม้ทำลายป่าต้นแม่น้ำลำธารอันเป็นการทำลายระบบนิเวศน์วิทยา และเกิดปัญหาเรื่องการปลูกพืชต้องห้ามคือฝิ่น เป็นต้น ปัจจัยข้อ 15 เรื่องความแตกต่างในการมองศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรม มองเผินๆ แล้วไม่น่ามีปัญหาแต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเรื่องนี้ไม่เป็นเพียงรสนิยมส่วนตนเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของอุดมคติและการมองตนเองว่าเป็นชนกลุ่มใด เข้าข้างฝ่ายใด สมมุติว่ามีการแข่งขันฟุตบอลล์นัดสำคัญระหว่างผู้เล่นตัวแทนประเทศไทยและผู้เล่นตัวแทนประเทศ ก. คำถามมีว่าผู้ชมกลุ่มที่เป็นปัญหาจะปรบมือให้กำลังใจผู้เล่นฝ่ายไหน ถ้าให้กำลังใจผู้เล่นประเทศ ก. ก็ไม่ต้องวิจัยค้นหาต่อไปว่าประเทศไทยจะต้องมีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยหรือไม่ เพราะเมื่อไม่มีการร่วมใจแล้ว การร่วมเป็นร่วมตายเป็นชนกลุ่มพวกเดียวกันจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

ดังที่กล่าวแล้วว่าปัจจัยที่อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยมีความสำคัญทุกปัจจัย การที่ปัจจัยใดจะมีความสำคัญมากหรือมีความสำคัญน้อยขึ้นอยู่กับกลุ่มบุคคลนั้นๆ สถานที่และเวลา และปัจจัยที่ควรพิจารณาอาจไม่มีเพียง 17 ปัจจัยดังที่ผู้วิจัยค้นพบก็เป็นได้ การค้นคว้าวิจัยในอนาคตอาจพบปัจจัยอื่นๆ ที่อาจจะมีเกิดความสำคัญในยุคสมัยข้างหน้า เช่นถ้าสมมุติว่าในเวลาต่อไปมีการชุดค้นพบสายแร่ทองคำที่กาญจนบุรี หรือถ้าสมมุติว่ามีการชุดคอคอดกระ ปัจจัยที่เข้ามาพัวพันกับเรื่องปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยก็อาจเพิ่มขึ้นอีก นักวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในอนาคตคงไม่หมดสิ้นภาระกิจโดยง่าย เพราะการวิจัยเรื่องที่สำคัญและละเอียดอ่อนเช่นนี้ถ้ากระทำโดยไม่ใช้วิจารณ์ญาณให้ถ่องแท้ ผลร้ายอาจจะเกิดได้ทั้งกับชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งนั่นก็หมายความว่าเกิดความเสียหายกับประเทศชาตินั่นเอง

อีกประการหนึ่งที่เป็นเรื่องสำคัญในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็คือ เราไม่ควรมึรูปแบบ (proto type) ไว้แล้วในใจก่อนที่จะได้ไปพบพวกเขา รูปแบบคือการประมวลลักษณะต่างๆ ทั้งทางกายภาพและนิสัยใจคอตลอดจนระดับจริยธรรมของชนกลุ่มนั้นๆ ที่เราได้จากการค้นคว้าวิจัยเอกสาร หรือที่ได้ฟังจากคำบอกเล่าของบุคคลต่างๆ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ควรค้นคว้าหาความรู้เท่าที่จะหาได้ไปก่อน แต่หมายความว่าตัวเราซึ่งเป็นนักวิจัย ทำงานด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (scientific method) ควรทำให้หนักแน่นเป็นกลางๆ ไว้ เมื่อไปออกภาคสนามพบกับข้อมูลจริง จะได้สามารถเข้าใจเรื่องจริงที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าการที่เราชอบหิวเอาข้อมูลที่เป็นอคติและที่เราเฝ้าฝันขึ้นเอง ว่าชนกลุ่มนั้นๆ ควรมีรูปแบบอย่างไร เรื่องรูปแบบนี้ถ้าเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพมักไม่มีใครมีความสำคัญเท่าไร และมักไม่ใช่เรื่องที่เป็นปัญหา เช่นถ้านึกถึงชายเชื้อสายมลายูว่ามักนุ่งโสร่ง สวมหมวกแขก หรือนึกถึงหญิงสาวเผ่ากะเหรี่ยงสะกอว่าสวมเสื้อกะโปรงติดกันเป็นทรงกระสอบสีขาว รูปแบบในทางกายภาพเช่นนี้ก็ตรงกับความเป็นจริง และไม่ก่อปัญหา แต่ถ้าเป็นรูปแบบเกี่ยวกับนิสัยใจคอหรือเรื่องระดับของจริยธรรมแล้ว สิ่งนี้อาจก่อให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้งที่เป็นอคติก่อนที่จะเดินทางเข้าหมู่บ้านเสียด้วยซ้ำ เมื่อเกิดอคติเสียแล้วจะไปทำวิจัยหรือไปช่วยแก้ปัญหาของชนกลุ่มน้อยได้อย่างไร คำพูดที่ว่าเผ่านี้สกปรก เผ่านั้นสะอาด เผ่าโน้นมีเล่ห์เหลี่ยมเชื่อไม่ได้ ฯลฯ เป็นการพูดตามรูปแบบที่คิดกันเอาเอง เพราะคนไทยทุกคนก็ไม่ได้สกปรก คนไทยทุกคนก็ไม่ได้สะอาด และคนไทยทุกคนก็ไม่ได้มีเล่ห์เหลี่ยมเชื่อไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วชนก

ลุ่มน้อยหมดทั้งกลุ่มจะพากันมีนิสัยไปในทางหนึ่งทางใดไปทั้งหมดได้อย่างไร มีกรณีของอาสาสมัครสันติภาพชาวอเมริกันที่มาปฏิบัติการณ์ในประเทศไทยในสมัยของประธานาธิบดีเคนเนดี คนนี้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับไทยมาพอสมควร อ่านและเขียนภาษาไทยได้คล่อง อาสาสมัครผู้นี้มองคนไทยตามรูปแบบที่เขาคิดเอาเองหลังจากการอ่านเรื่องศรีธนชชัย ว่าคนไทยทั้งหลายมีนิสัยอย่างศรีธนชชัย เขาให้เหตุผลที่มองเช่นนั้นว่าเพราะคนไทยมีแต่ได้ไม่มีเสีย สามารถเอาตัวรอดจากมหาอำนาจนักล่าอาณานิคมทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส แถมยังไม่ต้องรับผิดชอบอะไรในการเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สองอยู่ข้างญี่ปุ่นด้วย ถ้าเราไม่เห็นด้วยกับรูปแบบที่อาสาสมัครชาวอเมริกันคนนั้นสร้างขึ้น เพราะยอมเป็นไปไม่ได้ที่คนไทยทั้งหลายจะพากันเป็นศรีธนชชัยไปทั้งชาติ เราก็ไม่ควรวาดรูปแบบใส่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ เพราะการทำเช่นนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไรแก่ใครมีแต่จะทำให้เกิดความเข้าใจผิด ซึ่งจะนำมาสู่ความยุ่งยากนานาประการ

อันที่จริงผู้นำที่น่ายกย่องในเรื่องการศึกษาวิจัยและแก้ปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็มีอยู่อย่างเด่นชัด แต่ที่เราทั้งหลายไม่มีใครประจักษ์เพราะมีแต่มองตลอดความสำคัญของพระองค์ท่านไป เนื่องจากพระองค์ท่านอยู่สูง เวลาที่เราพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเรามักจะมุ่งความสนใจไปยังหน่วยราชการนั้น หน่วยราชการนี้ องค์การ NGO ทั้งหลาย แต่ลืมไปว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษในเรื่องนี้อย่างแท้จริง ทรงริเริ่มงานเรื่องนี้ด้วยความที่ทรงเห็นความสำคัญของปัญหาที่คนอื่นผู้ใด และทรงรับเป็นพระราชภาระงานเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ อย่างครบวงจรนับเป็นเวลามากกว่าสี่สิบปี จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังคงดำเนินงานด้านนี้อยู่ เป็นที่ทราบกันดีว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดความรู้และความจริง ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี ข้าราชการบริพารตลอดจนนักเรียนนักศึกษาที่ทรงมีพระราชอุปการะช่วยกันศึกษาหาความรู้เรื่องชนกลุ่มน้อยและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย นักเรียนของมูลนิธิอานันทมหิดลที่เรียนมาเรื่องน้ำและเรื่องดินก็ไปรับราชการสนองพระราโชบายตามที่ต่างๆ ที่เรียนมาเรื่องภาษาก็โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดทำพจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ โดยที่พระราชทานทั้งพาหนะและพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนก้อนแรกในการศึกษา ฯลฯ พระราชนิยามนั้นเมื่อทรงศึกษาเรื่องใดก็ศึกษาลงลึกที่สุดถึงก้นบึ้งของเรื่องนั้น ถ้าเป็นเรื่องที่ต้องจับทำด้วยมือ ก็ทรงลงพระราชหัตถ์เอง ทรงทราบที่มาของเหตุผลของเรื่องต่างๆ ว่าอะไรเป็นอะไร เมื่อมีพระราชวินิจฉัยออกมาครั้งใดจึงเป็นเรื่องที่มีเหตุผลและเป็นเรื่องที่สามารถนำไปแก้ปัญหาได้จริง จากการที่ฟังและอ่านพระราชดำรัสและจากการที่ได้ตามเสด็จถวายงาน เห็นได้ชัดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เคยมีพระราชดำริเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในเรื่องของรูปแบบ (proto type) ไว้ในเวลาທີ່เสด็จไปทรงเยี่ยมพวกเขา พระองค์ทอดพระเนตรหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ลำธารแต่ละสายปัญหาเรื่องพืชผลในแต่ละแห่ง และความทุกข์ของชนกลุ่มน้อยในแต่ละหมู่บ้านตามความเป็นจริงที่ปรากฏ ทรงรอบรู้ปัญหาเกี่ยวกับชน กลุ่มน้อยทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหัพภาค ความเอาพระทัยใส่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยคงเป็นเครื่องบ่งชี้อย่างแน่ชัดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญระดับใดสมควรเป็นอย่างยิ่งที่บรรดานักวิจัย ข้าราชการ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะเจริญตามรอยพระยุคลบาทในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย เพราะความรู้ที่แท้จริงถึงรากและแก่นของปัญหาจึงจะสามารถส่องทางให้คิดวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้

อนึ่งสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่เข้าไปศึกษาวิจัยเรื่องของชนกลุ่มน้อยควรจะมี อันจะเป็นการโดยเสด็จตามรอยพระยุคลบาท นั่นคือควรจะมีเมตตา เพราะการมีเมตตาต่อกันจะเป็นการจัดข้อขัดแย้งที่

ยังไม่ได้เกิดไม่ให้เกิดขึ้น และถ้ามีข้อขัดแย้งอยู่แล้วการมองและวินิจฉัยปัญหาด้วยความเมตตาจะช่วยลดระดับของปัญหาไปได้มาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไปในสารทศใดเพื่อทรงแก้ปัญหาของชนกลุ่มใดก็ไม่เคยเลยที่พระองค์จะทรงสร้างปัญหาแม้แต่เล็กน้อย ทั้งนี้เพราะทรงมีพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา ไม่ทรงคิดแบ่งแยก ไม่เคยทรงคำนึงถึงความสูงความต่ำหรือเรื่องชาติชั้น เมื่อเสด็จเยี่ยมหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าม้ง ทรงดื่มสุราที่เขาใส่ถ้วยแก้วสีขุนคล้ามาถวายโดยไม่ทรงอดเอื้อน ทรงพระเมตตาตามองเจตนาดีของผู้ถวายมากกว่าสิ่งของ แม้แต่เรื่องบางเรื่องซึ่งถ้าช่างคิดแบบขุนนางไทยโบราณก็อาจเกิดเป็นเรื่องได้มาก แต่ด้วยความที่ทรงพระเมตตา ทรงพิจารณาแต่เรื่องเจตนาดีของบุคคล ปัญหาที่อาจจะเกิดก็ไม่เกิดขึ้น ดังคราวที่นายพลลีผู้นำของชาวจีนฮ่อเมื่อรบชนะคอมมิวนิสต์ก็ได้เอาก่อนดินก่อนใหญ่ใส่พานน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระองค์ ทรงพระเมตตาเห็นเจตนาดีและความจงรักภักดีของนายพลลีและทรงรับดินก่อนนั้นโดยดุษณี ไม่ทรงตีความทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่แบบขุนนางโบราณที่ช่างคิดแสนฉลาดแต่ไม่เฉลียว ผู้อาจจะตั้งคำถามว่าเอาก่อนดินที่ขุดจากแผ่นดินไทยมาถวายพระมหากษัตริย์ไทยทำไม? เมื่อ "เป็นประชารัฐของไทยทุกส่วน" แล้วจะเคยเป็นของคนอื่นได้อย่างไร? ไม่ต้องนำมาถวายก็เป็นก่อนดินที่ขุดขึ้นมาจากราชาอาณาจักรไทยอยู่แล้ว ด้วยความที่ทรงมีพระเมตตาอย่างใหญ่หลวงแก่ชนต่างชาติดั้งภาษาที่ไม่คุ้นเคยกับธรรมเนียมไทย และด้วยความที่ทรงพระปรีชาญาณอย่างลึกซึ้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีนับไม่ถ้วนครั้ง และทรงช่วยขจัดปัดเป่าปัญหาทั้งหลายที่น่าจะบานปลายให้กลายเป็นเรื่องที่เล็กน้อยและผลสุดท้ายกลายเป็นสิ่งที่ไม่เป็นปัญหาเลย บทบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการและเอกชนที่ตามรอยพระยุคลบาทในการแก้ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยจึงเป็นเรื่องที่น่ามาศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะได้ทราบแนวพระราชดำริ ขบวนการและวิธีการตลอดจนกรอบความคิดที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในสมัยประมาณสี่สิบปีมานี้จนถึงสมัยปัจจุบัน สิ่งนี้เป็นสิ่งที่มียุ้งบ้างแล้ว แต่มักอยู่ในรูปของบทความในหนังสือพิมพ์และนิตยสารเป็นการกล่าวหาว่าใครทำอะไรที่ไหน แต่ไม่มีบท วิเคราะห์โดยละเอียด บทความที่ผู้วิจัยได้พบจนชินตาจนเกือบเรียกได้ว่าเป็นสูตรสำเร็จ คือภาพถ่ายดอกไม้บานในไร่ฝิ่นมีภูเขาเป็นฉากหลัง ภาพชาวเขาแต่งตัวเต็มทีในงานพิธีเช่นพิธีขึ้นปีใหม่ และมีการกล่าวถึงปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งดินและน้ำที่เกิดขึ้นจากการทำไร่เลื่อนลอยและการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกฝิ่น และปัญหาความมั่นคงของชาติ ถ้าจะมีบทวิเคราะห์บ้างก็มีเพียงผิวเผิน ไม่เพียงพอที่จะเป็นเชื้อให้เกิดต่อไปได้

อันที่จริงเรื่องที่สำคัญอย่างเรื่องชนกลุ่มน้อยนี้ต้องการการพิจารณาจากหลายๆ ฝ่ายที่มีความชำนาญเฉพาะในแต่ละด้านของตน ปัญหาจึงจะได้รับการพิจารณาจากทุกมุมมองอันจะเป็นผลให้แก้ไขปัญหานั้นได้โดยไม่มีการกระทบกระเทือนผู้หนึ่งผู้ใดมาก ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกันจึงเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ใช้ความคิดน้อยเกินไปก็ไม่ได้ ใช้ความคิดมากเกินไปก็ไม่ดี การคิดให้พอเหมาะพอดีนี้เป็นเรื่องที่ยากที่สุดเพราะจะทำให้ถูกต้องเมื่อทราบสถานการณ์โดยถ่องแท้ และสามารถมองจากมุมมองหลายมุมมอง จึงจะเข้าถึงความสำคัญของปัญหาอย่างแท้จริง

0.3 ภาพรวมของการวิจัยที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

โครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” เป็นโครงการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์จะรวบรวมผลงานที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเข้าไว้ในที่เดียวกัน

ผลงานเหล่านี้มีทั้งที่เป็นบทความปรากฏในหนังสือพิมพ์และวารสาร และที่ปรากฏในหนังสือรวมบทความ (anthology) หนังสือที่กล่าวเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็มีสำคัญหลายเล่ม มีตั้งแต่หนังสือโบราณเช่น พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ และหนังสือ “ว่าด้วยภาษาต่างๆ ในสยามประเทศ” ซึ่งพระยาประจักษ์กรจักร (แช่ม บุนนาค) แต่งเมื่อราว พ.ศ. 2430 กว่าๆ และได้ตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2462 เป็นต้น หนังสือที่แต่งในสมัยใหม่และสมัยปัจจุบันก็มีเริ่มต้นด้วยงานของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงรายและเขียนหนังสือชื่อ “๓๐ ชาติในเชียงราย” ซึ่งบรรจุเรื่องของชนชาติต่างๆ มากกว่า ๓๐ เผ่า ได้รับชมเชยจากหนังสือพิมพ์ในสมัย พ.ศ. ที่พิมพ์นั้น (พ.ศ. 2493) หลายฉบับว่า “เป็นหนังสือสารคดีที่สมบูรณ์หาอ่านได้ยากยิ่ง ผู้เขียนบรรยายไว้ทุกแง่ เป็นหนังสือหมายเลขหนึ่งในตลาด” “๓๐ ชาติในเชียงราย” จึงนับว่าเป็นหนังสือสารคดีที่ขายดีแพร่หลายมากในตลาดหนังสือสมัยนั้น สาเหตุที่ขายดีนั้นนอกจากผู้แต่งจะเขียนหนังสือได้น่าอ่านแล้ว ก็อาจจะเป็นเพราะในระบอบการปกครองหลังสงครามโลกครั้งที่สองคือใน พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) ยังไม่มีหนังสือให้อ่านเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย จะมีอยู่บ้างก็เฉพาะแต่งงานของนักวิชาการชาวต่างประเทศซึ่งส่วนมากเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมันก็มีบ้าง ส่วนมากตีพิมพ์ในวารสารของสยามสมาคมและวารสารวิชาการในต่างประเทศ เช่นวารสาร Anthropol ในประเทศออสเตรเลีย วารสาร Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient ในประเทศฝรั่งเศส วารสาร Journal of the American Oriental Society ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น วารสารเหล่านี้ทั้งหาได้ยาก (ต้องบอกรับโดยตรงจากต่างประเทศ) มีราคาแพง และเขียนด้วยภาษาต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น รัสเซีย ฯลฯ จึงไม่เป็นที่แพร่หลาย มีอ่านเฉพาะในวงที่เจ้านายทรงรักความรู้เช่น วงของกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา (พระองค์เจ้าธานีนิวัต) ซึ่งทรงเป็นนายกของสยามสมาคมหลายสมัย และตามบ้านของคหบดีผู้รักความรู้เช่น คุณไกรศรี นิยมานเทมินทร์ เป็นต้น

งานของนักวิชาการไทยในระบอบการปกครองที่ห้าสิบ (ค.ศ. 1950-1960) มีอยู่น้อย นักวิชาการซึ่งต่อมาจะเป็นนักวิชาการคนสำคัญในหลายสาขาวิชา เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มานุษยวิทยา ชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ ฯลฯ ยังไม่สำเร็จการศึกษา และยังไม่ได้เขียนวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในแง่มุมต่างๆ ระยะนี้และต่อมาถึงทศวรรษที่หกสิบเป็นระยะเวลาที่นักวิชาการคนสำคัญของประเทศต่างๆ กำลังค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีอันเป็นเครื่องสองทางให้การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีกรอบความคิดและคำอธิบายที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่นในประเทศฝรั่งเศส ศาสตราจารย์ Georges Condominas (ค.ศ. 1921-ปัจจุบัน) ได้กำหนดแนวความคิดเรื่อง “ระยะทางทางสังคม” (L'espace social) อันเป็นแนวความคิดที่สำคัญมากในวิชามานุษยวิทยา ต่อมาแนวความคิดนี้ได้รวมพิมพ์เป็นเล่ม (Condominas 1980) ศาสตราจารย์ André G. Haudricourt (ค.ศ. 1911-1997) ได้เสนอคำอธิบายเรื่องการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นทวิภาคและไตรภาค (Haudricourt 1960) ซึ่งแนวความคิดนี้ในปัจจุบันถือเป็นแนวความคิดมาตรฐานสำหรับอธิบายปรากฏการณ์เกิดเสียงวรรณยุกต์ในเอเชียอาคเนย์จนศาสตราจารย์ที่มีชื่อเสียงคนอื่นๆ ได้นำไปสานต่อ (เช่น Matisoff 1973,

Placzek 1985 etc.) ในประเทศอังกฤษ ศาสตราจารย์ Eugenie J.A. Henderson (ค.ศ. 1914-19) ได้เสนอเรื่อง "ลักษณะน้ำเสียง (registers)" ในภาษาตระกูลมอญ-เขมร (Henderson 1952) ซึ่งสามารถใช้อธิบายเรื่องเสียงสระในภาษาตระกูลมอญ-เขมร (ออสโตรเอเชียติก) ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเป็นต้น บรรดา ศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงเหล่านี้ต่อมาได้เป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ของนักวิชาการชาวไทย และนักวิชาการชาวไทย ได้นำทฤษฎีและกรอบความคิดของศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงเหล่านี้มาศึกษาวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในระยะต่อมา

ผลงานเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีจำนวนไม่น้อยเป็นผลงานของหมอสอนศาสนา (missionaries) ทั้งคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ ผลงานเหล่านี้ถ้าเขียนเป็นบทความและแจกกันเฉพาะในหมู่ วงการคริสตจักรก็ไม่แพร่หลายและไม่สามารถประเมินได้ว่ามีเท่าไร ถ้าต้องการความรู้ในเรื่องนี้จริงๆ ก็คงทำได้โดยเจาะเป้าหมายการวิจัยเฉพาะตามห้องสมุดโบสถ์ต่างๆ และที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญและมหาวิทยาลัยพายัพ และ สัมภาษณ์บาทหลวงและสาธุคุณที่สนใจงานเรื่องนี้ ผลงานที่ดีเป็นจำนวนมากเป็นผลงานของบุคคลากรกลุ่มนี้ ที่มีชื่อเสียงรู้จักกันแพร่หลายที่สุดได้แก่ผลงานเรื่อง "The hill tribes of northern Thailand" ของ O. Gordon Young (1962) ซึ่งกล่าวถึงสถานที่อยู่ ขนบธรรมเนียมและจำนวนของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ในสมัยที่จัดพิมพ์ได้แก่ เผ่าม้ง เย้า อีเก้อ ลีซอ จินฮ่อ มูเซอ ลัวะ(หนังสือนี้เรียกว่าถิ่น) ชมุ ละว้า และผีตองเหลือง หนังสือเล่มนี้แพร่หลายมาก ได้ตีพิมพ์หลายครั้งและแม้จนบัดนี้ก็มีผู้อ้างถึงหนังสือเล่มนี้อยู่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า O. Gordon Young ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นผู้มีความรู้เพราะได้คลุกคลีใกล้ชิดกับชนกลุ่มน้อยอย่างแท้จริงเพราะ O. Gordon Young เกิดมาในหมู่ชนชาวเขา บิดาของเขาเป็นหมอสอนศาสนาที่ทำงานในภาคเหนือของประเทศไทยหลายสิบปี ตัวเขานับเป็นมิชชันนารีชาวคนที่สองที่ทำงานสอนศาสนาแก่ชาวเขา สำนักที่พิมพ์หนังสือนี้คือสยามสมาคม (The Siam Society) ก็เป็นสมาคมวิชาการที่ไม่หวังผลกำไร มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวต่างประเทศมาตั้งแต่ ค.ศ. 1901 หนังสือที่สยามสมาคมเป็นผู้พิมพ์ก็เหมือนได้รับคำรับรองว่าเชื่อถือได้แน่ ประการที่สามที่ทำให้หนังสือนี้เป็นที่รู้จักกันดีก็เป็นเพราะว่าในระยะ ค.ศ. 1962 ที่หนังสือนี้ได้ออกมาสู่ตลาดนั้นไม่มีหนังสือเล่มอื่นเป็นคู่แข่ง หนังสืออื่นที่ออกมาก่อนหน้านั้นเป็นหนังสือที่เฉพาะทางจนเกินไปเช่นกล่าวถึงเฉพาะกลุ่มชน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียวหรือสองกลุ่ม หรือเขียนเป็นภาษาอื่นที่ไม่ใช่อังกฤษ ทำให้มีผู้อ่านได้เป็นจำนวนน้อยเช่นเรื่อง "Akha und Meau : Problem der angewandten voelkerkunde in Hinterindien" ของ Hugo Adof Bernatzik (1947) และบทความเกี่ยวกับเรื่องละว้าของหม่อมเจ้าสนิทประยูรศักดิ์ รังสิต (Sanidh Rangsit 1942-5) ที่เขียนเป็นภาษาเยอรมันเป็นต้น

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ ไม่ว่าจะเป็นผลงานของบาทหลวงคาทอลิกหรือผลงานของสาธุคุณโปรเตสแตนต์มีความน่าเชื่อถือได้มากกว่าผลงานของพ่อค้าหรือของนักปกครองที่เดินทางผ่านเข้าไปในหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อย เพราะบุคคลเหล่านี้เดินทางผ่านมาแล้วก็ผ่านไป โดยมากไม่ลงหลักปักฐานอยู่ในหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อย แต่บาทหลวงและสาธุคุณท่านต่างๆ นั้นมีความสนใจในชนกลุ่มน้อยอย่างแท้จริง ได้ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา และศาสนาของชนกลุ่มน้อยอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์ในการสอนศาสนาคริสต์แก่พวกเขา การสอนศาสนาจะกระทำไม่ได้ผลถ้าผู้สอนไม่รู้จักผู้ที่ตนสอนอย่างแท้จริง ดังนั้นข้อเขียนของบาทหลวงและสาธุคุณต่างๆ ที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยจึงน่าเชื่อถือได้มากในข้อที่มักให้ข้อ

มูลดิบที่แท้จริง แต่ส่วนบทวิเคราะห์หรือกรอบความคิดทางทฤษฎีนั้นอาจจะดีหรือด้อยก็แล้วแต่ว่าผู้เขียนแต่ละคนมีความเอาใจใส่ในเนื้อหาสาระทางวิชาการเพียงไร และเป็นผู้ที่มี/ไม่มีอคติต่อชนกลุ่มน้อยที่ตนศึกษาเพียงไรด้วย

ที่แล้วมาผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยมักออกมาในสองลักษณะ อย่างแรกมักเป็นรายงานการเดินทาง อธิบายข้อมูลทางขนบธรรมเนียมประเพณีพร้อมทั้งถิ่นที่อยู่และจำนวนของชนกลุ่มน้อยในสถานที่หนึ่งๆ ผลงานเช่นนี้มีอยู่มาก ในประเทศจีนชิ้นงานที่เขียนก่อนผู้อื่นและแพร่หลายให้มิชชันนารีสมัยต่อมาถือเป็นตัวอย่างคือผลงานเรื่อง "Among the tribes in Southwest China" ของศาสตราจารย์ Samuel R. Clarke (1911) หลังจาก Clarke เสนอผลงานเพียง 12 ปี ศาสตราจารย์ William Clifton Dodd ก็ได้เสนอผลงานเรื่อง "The Tai Race - The Elder Brother of the Chinese" ในค.ศ. 1923 แล้วผลงานนี้เพทย์นิติสารคดีได้ตัดตอนแปลลงพิมพ์ในวารสารวิทยาสาร ในพ.ศ. 2482 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่มขึ้น ต่อมาได้ตีพิมพ์อีกหลายครั้งเป็นที่นิยมชมชื่นอย่างยิ่งในบรรดานักวิชาการที่นิยมไทในสมัยรัฐบาลนายถนอมพิทยะ วิทยานิพนธ์ของนายกรัฐมนตรียังได้พิมพ์แจกไปในหน่วยราชการและสถานศึกษาต่างๆ เสน่ห์ของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ภูมิหลังของผู้แต่ง และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคนไทย ศาสตราจารย์คลาร์กได้เข้ามาทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาคริสต์อยู่ในประเทศไทยที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลาถึง 33 ปี ในระหว่างนั้นก็ได้เดินทางไปยังภาคต่างๆ ของประเทศไทยเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ จึงเป็นผู้ที่รู้จักคนไทยและภาษาไทยดี โดยเฉพาะภาษาไทยในภาคเหนือ นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นภาษาที่สองของท่าน ท่านเป็นผู้ที่รักคนไทยและประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง ดูชื่อหนังสือของท่านก็เห็นได้ว่าท่านมองคนไทยในลักษณะใด หนังสือของศาสตราจารย์คลาร์กไม่ได้เขียนเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยโดยตรง เพราะท่านมีความมุ่งหวังที่จะบรรยายเรื่องคนไทกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในมณฑลยูนนาน กวางสี และไกวเจา และที่อยู่ในประเทศเวียดนาม แต่เราไม่สามารถละเลยหนังสือเล่มนี้ของท่านได้ เพราะได้ให้ข้อมูลหลายอย่างเกี่ยวกับชาวไทยซึ่งบัดนี้เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่นไทยดำ ไทยฉาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาในประเทศจีนซึ่งในปัจจุบันนี้เดินทางเข้ามาเป็นชน กลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่นพวกม้ง พวกลีซอ ซึ่งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2461 ศาสตราจารย์คลาร์กได้พบที่จังหวัดยูนนานพู้ และได้เห็นพวกลีซอ 108 คนกำลังทำพิธีเข้ารีตศาสนาคริสต์ในโรงสวด พวกลีซอถือคริสต์เหล่านี้ต่อมาก็มีไม่น้อยที่เดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

ผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยอย่างที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษา พจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆนั้นในระยะแรกเป็นผลงานของมิชชันนารีเป็นส่วนมาก อย่างว่าแต่พจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยเลย แม้แต่พจนานุกรมภาษาไทยกรุงเทพฯเล่มแรกก็เป็นผลงานของบาทหลวงนิคายเจซุอิตซึ่งได้รวบรวมทำพจนานุกรมสี่ภาษาคือ ภาษาไทย-ละติน-ฝรั่งเศส และอังกฤษ (Jean Baptiste Pallegoix : ค.ศ. 1854, 897 หน้า) พจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยที่เดินทางเข้ามาจากประเทศลาว เช่นภาษาม้งมีบาทหลวงคาทอลิกเป็นผู้รวบรวม เช่นพจนานุกรมภาษา Hmong-Français โดยบาทหลวง Bertrais-Charrier (ค.ศ. 1964) ซึ่งเป็นการรวบรวมคำภาษาม้งชาวที่พูดในประเทศลาว แต่เราจะละเลยพจนานุกรมเล่มนี้ไม่ได้เพราะชาวม้งชาวที่อยู่ในประเทศไทยก็ใช้ระบบการเขียนตามพจนานุกรมเล่มนี้ และคำศัพท์ก็เหมือนกับในพจนานุกรมเล่มนี้เป็นส่วนมาก เราคงจะละเลยไม่กล่าวถึงบาทหลวงชาวฝรั่งเศสอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้รวบรวมคำในภาษาของชนกลุ่มน้อยทำพจนานุกรมเสียมิได้ บาทหลวงผู้นี้เป็นที่รู้จักดีในวงนักวิชาการต่างประเทศ แต่ในประเทศไทยแทบไม่มีผู้พูดถึงเลย ท่านผู้นี้คือบาทหลวง François M. Savina ซึ่งได้ทำพจนานุกรมภาษาไทย-

เวียดนาม-ฝรั่งเศส ตั้งแต่ ค.ศ. 1910 พจนานุกรมภาษาฝรั่งเศส-ฝรั่งเศส (ค.ศ. 1916) พจนานุกรมนิรุกติศาสตร์ ภาษาฝรั่งเศส-ไท่หุง-จีน (ค.ศ. 1924) พจนานุกรมภาษาฝรั่งเศส-เย้า (ค.ศ. 1926) ฯลฯ ภาษาของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้แม้จะอยู่ในประเทศเวียดนามและทางตอนใต้ของประเทศจีน แต่เราก็ไม่อาจจะเลยได้เพราะเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยที่เกี่ยวข้องกับภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

ในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองบรรดาสาธุคุณโปรเตสแตนต์มีบทบาทในการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยมากกว่าบาทหลวงคาทอลิก และบรรดานักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศก็ได้ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ในขั้นต้นผลงานของบุคคลเหล่านี้อยู่ในรูปของวิทยานิพนธ์ทั้งวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาตรี และดุษฎีบัณฑิต เมื่อได้รับปริญญาแล้วบางคนก็ได้ศึกษาต่อไม่เลิก ทำให้ได้ผลงานชิ้นใหญ่และสำคัญไว้สำหรับอ้างอิงต่อไป ส่วนใหญ่นักวิชาการกลุ่มนี้เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ทำงานตามกระทรวงก็มีบ้าง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ฯลฯ มีนักวิจัยชาวต่างประเทศบางคนตั้งบริษัทเป็นอิสระรับทำงานวิจัยและให้คำปรึกษาเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่ทำงานกับองค์กรในองค์กร การสหประชาชาติและทำงานกับบริษัทเอกชนก็มีบ้าง

ส่วนมากนักวิจัยที่ได้ทำงานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยโดยตรงเป็นเวลาที่ยาวนานไม่ต้องเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นมักจะอยู่ในแวดวงของ 3 สาขาวิชา คือ

ก) วิชาปรัชญาและศาสนาและเทววิทยา ผู้ที่ทำงานด้านนี้ก็คือบาทหลวงและสาธุคุณที่ถูกส่งไปประจำเผ่าชนกลุ่มน้อยเผ่าใดเผ่าหนึ่ง บางครั้งอาจทำหน้าที่อยู่ตลอดชีวิต ในปัจจุบันนี้ก็มีกรณีตัวอย่างที่ชนกลุ่มน้อยเผ่าหนึ่งเองได้รับการศึกษาและบวชเป็นบาทหลวงและสาธุคุณที่สั่งสอนประจำเผ่าตนเอง เช่นขณะนี้มีสาธุคุณกะเหรี่ยงมากหลายต่อหลายคน ในกรณีเช่นนี้ถือได้ว่าบุคคลเหล่านี้มีความรู้เกี่ยวกับเผ่าชนของตนเองมาก และบางท่านอาจมีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับทราบทั้งด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ข) วิชาภาษาศาสตร์ ผู้ที่ทำงานด้านนี้คือผู้ที่ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับภาษาใดภาษาหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ ด้วยเหตุที่สถานการณ์ในประเทศต่างๆ ไม่ใคร่เอื้ออำนวยต่อการออกภาคสนามทำวิจัยในระหว่าง 1960 และแม้จนถึงปัจจุบัน นักศึกษาปริญญาเอกในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักรออสเตรเลีย และฝรั่งเศสจึงนิยมมาทำวิทยานิพนธ์ในประเทศไทย เพราะค่อนข้างสะดวกในการขออนุญาตและความปลอดภัยก็มีสูง วิทยานิพนธ์เล่มดีๆ ที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีไม่น้อยที่เป็นผลงานของนักวิจัยกลุ่มนี้ ซึ่งจะเห็นได้จากบรรณนิทัศน์ของชิ้นงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่ม ผลงานของนักวิจัยไทยก็มีมากเพราะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา มีการสอนระเบียบวิธีวิจัยภาคสนามในหลักสูตรปริญญาภาษาศาสตร์มหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ทำให้มีนักศึกษาไทยเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยหลายต่อหลายเล่ม ที่เกี่ยวกับระบบเสียงมีมากที่สุด ระบบไวยากรณ์ก็มีบ้าง นอกนั้นเป็นเรื่องอื่นๆ เช่นภาษาศาสตร์เชิงสังคมและภาษาศาสตร์ภาษาถิ่น ฯลฯ ผู้ที่จบปริญญาดุษฎีบัณฑิตทางภาษาศาสตร์ทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยส่วนมากกว่า 90% เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย บางคนมีโอกาสดำรงงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง งานของบุคคลเหล่านี้ใช้เป็นที่อ้างอิงนับว่าเป็นอัตตหัตถ์คະในเรื่องราวภาษานั้นๆ อนึ่งน่าตั้งข้อสังเกตว่าวิทยานิพนธ์ที่ดีๆ เกี่ยวกับภาษาของชนกลุ่มน้อยมักจะปรากฏออกมาในระยะ ค.ศ. 1970-1980 ทั้งนี้เพราะรัฐบาลไทยและบรรดาทุนต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาให้ทุนนักศึกษาไทยที่มีผลการเรียนดีเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศในระยะเวลาดัง